

# Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER  
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 22 SEPTEMBER 1948

No. 1637

**COMMISSIE VAN REDACTIE:***Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;**F. de Vries;**J. H. Lubbers (Rédacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.***COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:***J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;**F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste  
bladzijde van dit nummer.*

**INHOUD:**

	Blz.
De artikelen van deze week .....	743
Sommaire, summaries .....	743
Geen ambtenaren-regiment door Prof. Ir I. P. de Vooy .....	744
Huidige situatie en perspectief van het Indische bank- wezen door Dr J. H. Spiegelenberg .....	744
De jongste ontwikkeling in de export van onze ka- toenen manufacturen door Dr W. T. Kroese .....	747
Behandeling van Duitse merken bij het toekomstige vredesverdrag door Dr C. Schouten .....	749
Aantekening:	
De Millioenennota .....	752
Internationale notities:	
De Amerikaanse investeringen in het buitenland .....	756
De economische ontwikkeling van Chili .....	756
Geld- en kapitaalmarkt .....	756
Statistieken:	
Bankstaten .....	757
Overzicht der laatste vier verkorte balanssen van De Nederlandsche Bank .....	757
Stand van 's Rijks Kas .....	758

**DEZER DAGEN**

zet men zich officieel tot werken. De instellingen van hoger onderwijs in Nederland onder wijze woorden hunner rectores magnifici, de algemene vergadering van de Verenigde Naties onder bezwerende toespraken, onze Staten-Generaal onder een Troonrede, die samenhang vertoont. Velen echter zijn reeds eerder hard aan het werk geweest, zoals kan blijken uit de millioenennota en het als economische achtergrond toegevoegde nationale budget voor 1949. Al is het getal van de tekortschietende guldens op de Nederlandse staatsrekening nog geen luttel hoopken, de slagzij naar stuurboord vermindert verblijvend. „Scerp van rekenynghe” ziet een bekend middeleeuws lied als een trek van de Vlaming. Men zou, gezien deze begroting, meer vertrouwen krijgen in de psychologische stamverwantschap en zo in de totstandkoming van de economische unie.

Hoe groot ook de door de Minister van Financiën ge-  
toonde arbeidskracht, de gemiddelde arbeidsproductiviteit  
ligt nog tien pct onder de vooroorlogse. Bij het verhelpen  
van dit euvel is, blijkens de Troonrede, de door Breughel  
geschilderde strijd tussen het vasten en carnaval nog in  
volle gang. „Groote platteelen, lecker morseeelen — als  
kenmerk der Hollanders vastgelegd — zijn voor sommigen  
de richtingwijzers naar ijverig werken. Anderen, ingetoge-  
ner van aard, parafraseren een hard spreekwoord tot:  
„wie niet eerst werkt, zal weinig in de winkels vinden”.

Daarachter woedt het befaamde „schriklijk pleit” tussen  
dwang en vrijheid. Verhelderend kan hier werken een zin-  
sneede uit de dissertatie van de huidige Minister van  
Economische Zaken: „men stapt niet in een gebonden  
maatschappij, omdat zij gebonden is — d.i. als in een  
plezierboot —”.

Hard werken loont; dat doceerde de Britse operarbei-  
der, aan economie en financiën tegelijk, Sir Stafford Cripps.  
Het tekort op de Britse betalingsbalans voor het lopende  
jaar is meer dan gehalveerd in vergelijking tot 1947; dit  
ondanks een te boven gaan van de invoerramingen door de  
stijging van het prijspeil. Zo kwamen de, protesterend  
bijeengekomen leden van de oppositie, onverwacht tot  
toejuichingen, temeer daar de gestage druk op de arbeids-  
krachten in de richting van de essentiële industrieën ge-  
leidelijk begint door te werken.

Bizonia had evenzeer een werkzaam aandeel in de  
economische normalisering. De productie van staal be-  
reikte in Augustus een peil, waarop men niet voor Ja-  
nuari had gerekend; de oogstresultaten bleken bevredigend.

Het economische toont op deze wijze de tot activiteit  
prikkelende zijde van de herfst. Het politiek nieuws,  
helaas, steunt hen, die de herfst zien als het somber sei-  
zoen van vallende blaren en schimmelvorming.

Bij de voortgaande woekering van de Oost-West-con-  
troverse kwam de kille agressie door India op Hyderabad  
gepleegd. De rouw om de dood van een idealist als Graaf  
Bernadotte wordt erdoor verdiept.

Is de verbetering van de handelsbalans van Indonesië een aanwijzing voor een aanmerkelijk economisch herstel?

Zie hiervoor de Septemberaflevering van het.

## Economisch- Statistisch Kwartaalbericht

Research uitgave van

het Nederlandsch Economisch Instituut

Jaarabonnementen f 6,50

voor abonné's E.-S.B. f 5,—

Telefoon 38340, Rotterdam — Giro no. 8408



## ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

**BEWINDVOERING EN EXECUTEER**

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

## Verliesposten Voorkomend System



bestaande uit 4 Diensten - **V.V.S.** -

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

**Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.**

Amstelstraat 14—18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (5 lijnen)

**Instituut voor Sociale Wetenschappen**

Nieuwe mondelinge cursussen

**NED. en IND. RECHT** (univ. ex.)

**M.O. ECONOMIE**

**MODERNE BEDRIJFSADM.**

De cursussen worden gegeven: *Economie*: 's-Gravenhage, Rotterdam, Amsterdam, Arnhem, Eindhoven, Groningen, Haarlem, Heerlen, 's-Hertogenbosch, Hilversum, Leeuwarden, Leiden, Tilburg en Utrecht.

*Ned. en Ind. Recht*: Amsterdam en 's-Gravenhage.

*Moderne Bedrijfsadministratie*: 's-Gravenhage, Rotterdam, Amsterdam, Utrecht, Haarlem, Leiden en Arnhem.

Prospectus en inlichtingen:

's-Gravenhage, Wassenaarseweg 39 d, Tel. 775382



N.V. KONINKLIJKE  
NEDERLANDSCHE  
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo - Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van.  
zoutzuur, (alle kwaliteiten)  
vloeibaar chloor  
chloorbleekloog  
natronloog, caustic soda.

ROTTERDAMSCH  
BANK

225 VESTIGINGEN  
IN NEDERLAND

VOLLEDIG

BEHEER

VAN

VERMOGENS



Behandeling van alle  
bankzaken

\* \* \*

Bezorging van alle  
assurantiën.

**R. MEES & ZOONEN**

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE

DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Koninklijke  
Nederlandsche  
Boekdrukkerij  
**H. A. M. Roelants**  
Schiedam



„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-  
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE  
VLAARDINGEN

## DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

**Prof. Ir I. P. de Vooyo**, *Geen ambtenaren-regiment.*

Een diepvertakte bureaucratie leidt tot welvaartsvermindering als gevolg van een sterke verandering in de verhouding tussen producerende en controlerende personen. Voorbeelden: het Nazi-Duitsland, Rusland en zijn vazalstaten. Ook in de na-oorlogse democratische Staten vertoont zich het verschijnsel van het functionarisme. Een vorm van reactie daartegen is: bedrijfsorganisatie *met ordenende bevoegdheid*; deze heeft thans grotere betekenis gekregen door de indiening van het wetsontwerp op de Algemene Bedrijfsorganisatie. Schr. schetst — voor zover dat i.v.m. de ingewikkelde en moeilijk te overziene opzet van het nieuwe staatsorgaan mogelijk is — in hoeverre het bedrijfsleven aan de greep van een ambtenaren-regiment kan ontsnappen. De organisatie van het bedrijfsleven is slechts gerechtvaardigd als zij leidt tot herstel van welvaart, maar ook van vrijheid.

**Dr J. H. Spiegelenberg**, *Huidige situatie en perspectief van het Indische bankwezen.*

Hoewel de ontdoeling der vooroorlogse vorderingen en schulden tot sanering van de balans- en liquiditeitspositie der banken strekte, zijn nog meer en ingrijpendere maatregelen noodzakelijk om weer tot een gezond geld-, crediet- en bankwezen te geraken. Dit geldt t.a.v. rechts-herstel, geconfiscieerde kassen, rentevraagstuk, delegatie- en steunbetalingen en de oorlogsschadevergoeding. De sedert enige tijd behoorlijke rentabiliteit der banken, ondanks het feit, dat waarschijnlijk slechts een bescheiden gedeelte der binnengevloede gelden emplooi heeft kunnen vinden, leidt tot de conclusie, dat bij een bevredigende oplossing der bovengenoemde vraagstukken de naaste tegemoet mag worden gezien.

**Dr W. T. Kroese**, *De jongste ontwikkeling in de export van onze katoenen manufacturen (III).*

De heroriëntering op commercieel gebied (zie „E.-S.B.” van vorige week) heeft zijn terugslag gehad op de productie, waarin een grotere verscheidenheid wordt nagestreefd. Men hoede zich echter voor de gevaren van een onlogische productiedeviatie, terwijl bovendien de perfectionering van de massale serieproductie niet mag worden verwaarloosd. Gelukkig vond de industrie bij de handel eenzelfde neiging naar verbreding van het werkterrein. Voor die gebieden, die buiten de invloedssfeer van de Indische importhuizen lagen, viel de industrie echter terug op de oude beproefde wijze van individualistische marktwerking. Het laat zich aanzien, dat deze straks, bij de terugkeer van een felle concurrentie, meer en meer moet worden vervangen door een collectieve poging tot handhaving van de export. Symptomen, die op een aarzelend inslaan van deze weg wijzen, zijn reeds kenbaar.

**Mr Dr C. Schouten**, *Behandeling van Duitse merken bij het toekomstige vredesverdrag.*

Ook in de houding t.a.v. de Duitse merken is een kentering waarneembaar ten gunste van de Duitsers. Dit blijktbaar onder invloed van praktische overwegingen. Bij het komende vredesverdrag zal echter op individuele behandeling van deze merken door elk land aanspraak moeten worden gemaakt. Het ten behoeve van ons land gebruiken van de Duitse merken is gerechtvaardigd en dient te worden voortgezet. Ook moeten die merken kunnen worden geblokkeerd, die in verband met de industrialisatie een toekomstige industrie kunnen steunen. De overblijvende merken kunnen aan de Duitsers worden gerestitueerd of aan de Nederlandse importeurs worden overgedragen.

## SOMMAIRE.

**Professeur I. P. de Vooyo**, *Pas de pléthore de fonctionnaires.*

Une forme de réaction contre le fonctionnarisme, menant à une diminution de la prospérité générale, consiste dans l'organisation professionnelle à compétence réglementaire. Le projet de loi sur l'organisation professionnelle générale octroie plus d'autorité à cette institution. L'auteur esquisse dans quelle mesure le secteur privé pourra échapper, à l'emprise d'une pléthore de fonctionnaires grâce à ce nouvel organisme parastatal.

**Dr J. H. Spiegelenberg**, *La situation actuelle et les perspectives des banques indonésiennes.*

Le déblocage des créances et des dettes d'avant la guerre a eu pour effet d'assainir les balances et les liquidités bancaires. D'autres mesures plus radicales encore sont nécessaires pour résoudre tout un nombre de problèmes. Si ces derniers trouvent une solution satisfaisante, il est permis, eu égard au rendement actuel des capitaux, d'enviesager l'avenir des banques indonésiennes avec confiance.

**Dr W. T. Kroese**, *L'évolution récente de l'exportation néerlandaise de l'industrie cotonnière (III).*

L'industrie cotonnière néerlandaise recherche non seulement à étendre ses débouchés mais également à produire des articles plus variés. L'industrie régressa à de vieilles méthodes individualistes pour opérer sur les marchés situés hors des sphères d'influence des maisons d'exportation indonésiennes. Une collaboration étroite pour maintenir l'exportation à son niveau sera encore plus nécessaire au moment où la concurrence va reprendre tous ses droits.

**Dr C. Schouten**, *Les marques de fabrique allemandes et le Traité de Paix.*

Lorsqu'on négociera le traité de Paix, chaque pays devra exiger une discussion individuelle en ce qui concerne les marques de fabrique allemandes. L'exploitation de ces marques en faveur des Pays-Bas est justifiée, même les marques susceptibles de soutenir une industrie future doivent être bloquées. Les autres marques peuvent être restituées aux Allemands.

## SUMMARIES.

**Professor I. P. de Vooyo**, *No bureaucracy.*

The bill on „Public Organisation of Business”, with the possibility of giving law-making power to business organisations, may be a means to escape from the grip of government employees with its harmful influence on prosperity.

**Dr J. H. Spiegelenberg**, *Present situation and outlook of banking in Indonesia.*

The balance- and liquidity-position of the banks has improved after the defreezing of prewar debts and claims. However, more problems have to be attacked. Rendability is satisfactory at the moment and a reasonable solution of the problems would give a hopeful outlook.

**Dr W. T. Kroese**, *The Dutch export of cotton goods (III).*

Besides the necessity of finding new export markets, the Dutch cotton industry has to reach a wider variety of its production, however, without losing the advantages of large scale production. The export drive, especially as far as the market concerns outside the Indonesian area, has to be organized more collectively as competition is increasing.

**Dr C. Schouten**, *German brands in the future peace treaty.*

In the future peace treaty each country must have the right, to deal individually with German brands, and to use them in their own interest. Also a blockade of the marks, being perhaps of interest for future industries, must be possible. Other marks may be restituted.

## GEEN AMBTENAREN-REGIMENT.

De Amerikaanse schrijver Burnham heeft door zijn boek: „Functionarisme” niet alleen de taal met een nieuw „isme” verrijkt en het aantal dezer „isme”-stelsels met één aangevuld. Getrouw aan het profetisch karakter van de uitvindes op dit gebied heeft hij ook aan zijn systeem een toekomstige overwinning voorspeld.

Hij maakt het echter niet moeilijk om te weigeren daaraan te geloven, want het beeld, dat hij in zijn boek tekent, mist elke aantrekkelijkheid. Het mist ook de ideologische glans en schittering van de voorgangers.

Op één gevaar heeft hij echter gewezen, het gevaar voor de burgerlijke vrijheid. De Overheid, die zich bemoeit met alle dagelijkse behoeften van woning, kleding, voeding, bovenal van eigendom en daardoor allerlei voorschriften vaststelt, kan de toepassing en handhaving ervan slechts uitvoeren met een uitgebreide organisatie van ambtenaren, wederom gecontroleerd door een niet minder omvangrijke administratie en politie. Afgezien van de welvaartsvermindering, die het gevolg moet zijn van een sterke verandering in de verhouding tussen producerende en controlerende personen in de staatshuishouding, betekent het ontstaan en polypenachtig groeien ener diepvertakte bureaucratie een omvorming der maatschappij. Die wordt zodoende verdeeld in een groep burgers, ploeterend voor hun bestaan en welzijn en steeds verdacht van overtredingen. En een andere groep, die er aldoor op uit is om al bazende voor hen regelen op te stellen en de overtreders te snappen. Een afschrikwekkend beeld ervan was te zien in het Nazi-Duitsland en in de autocratisch geregeerde landen als Rusland en zijn vazalstaten.

Doch ook de na-oorlogse democratische Staten gaan niet vrij uit. Ook daar vertoont zich het verschijnsel van het functionarisme, zij het ook door de oude volksgewoonten aanvankelijk in zeer verzachte vormen.

Zo'n beweging eenmaal ingezet en zulke organisaties eenmaal gevormd, vertonen echter steeds de neiging om zich uit te breiden en, in haar streven naar compleetheid, de bevelende houding te verscherpen. Een reactie daartegen is dan ook in vrijheidlievende landen vanzelfsprekend. Daarom echter nog niet onmiddellijk krachtig genoeg om resultaten te bereiken. De noden, die door de oorlog en zijn gevolgen werden ondervonden, hadden een diepe indruk achtergelaten. De gevoelens van solidariteit, die zij verwekten, hadden stevig wortel geschoten.

Een lange en voortgezette ervaring is nodig om te leren inzien, dat geneesmiddelen ook erger dan de kwaal kunnen zijn. Afschaffing der vrijheidbelemmerende regelingen wordt, nog aarzelend, tot doel gesteld. De belofte, dat zulks geleidelijk zal geschieden, brengt al een berustende verluchting.

Een andere reactie gaat niet zover. De niet-ambtelijke kringen hebben zelfs in vele gevallen lichtzijden en voordelen gezien in de getroffen regelingen. Zij vragen slechts om deze voorschriften zelve te mogen opstellen en doorvoeren. Daarvoor bestond reeds lang voor de oorlog de politieke formule, nl. bedrijfsorganisatie met ordenende bevoegdheid. Thans heeft dit streven een grotere betekenis. Vooral omdat een oude belofte nu schijnt te worden ingelost. Een uitvoerig wetsontwerp op de Algemene Bedrijfsorganisatie is ingediend en met de behandeling schijnt spoed te worden gemaakt.

De nieuwe bureaucratie heeft dit voorstel uitgewerkt en zichzelf daarbij geenszins vergeten. De talloze beperkingen van zelfbestuur gaan schuil achter nog te maken wetten, koninklijke besluiten en ministeriële beslissingen. Bovendien draagt samenstelling en redactie van het ontwerp zeer duidelijk het karakter van wat tegenwoordig de bureaucratie voortbrengt.

Ieder, die het lijvig boek hoofdstuk-, titel- en artikel-gewijze wil lezen, zal een meesterhand als in de Thorbeckiaanse organieke wetten, volkomen missen. Met enige moeite

en dan vooral uit de toelichting, kan men zich wel een beeld maken van wat tenslotte is bedoeld; de wetsredactie zelf echter doet dit niet.

Het begin is wel goed. De vorming van een zelfstandige algemene bedrijfsorganisatie met een grotendeels eigen-gekozen bestuur van de Sociaal-Economische Raad. Deze kan zijn oordeel aan de Regering kenbaar maken over alle economische aangelegenheden. Het lijkt een forse figuur. Doch onmiddellijk wordt eraan geknaagd. De minister en zijn ambtenaren en deskundigen houden vanaf dat forse begin een oogje in het zeil. En meer dan dat. Alle beslissingen kunnen geschorst en ongedaan worden gemaakt. Door benoemingen van door de Regering aan te wijzen voorzitters en secretarissen, dus van ambtenaren, ook voor vele, dikwijls meer dan het bestuur zelfstandige, onderorganen kan het departement de leiding aan zich trekken. De gehele opzet is al ingewikkeld en moeilijk te overzien, daar de onderorganen slechts geleidelijk tot stand zullen komen. Over de werking in de praktijk kan men zich nog moeilijker een denkbeeld vormen. Toch ware het een en ander noodzakelijk om het nieuwe staatsorgaan krachtens art. 155 der Grondwet goed te kunnen beoordelen. Vooral in hoeverre het bedrijfsleven — met de arbeiders daarin opgenomen — aan de greep van een ambtenaren-regiment kan ontsnappen.

De organisatie van het bedrijfsleven kan nimmer betekenen, dat de Regering op economisch gebied van de haar in wet of door de nood gegeven macht moet abdiceren. Evenmin dat de Staten Generaal van het laatste woord afstand doet. Tenslotte kan tegenwoordig geen regering bestaan zonder de steun van toegewijde en bekwame ambtenaren. Dat moet voor ieder, ook voor het bedrijfsleven, sous-entendu zijn.

Het ligt geheel en al op het gebied der politiek ervoor te zorgen, dat de ministers competent zijn. En deze zorgen wederom, dat hun ambtelijk ressort voor de taken van de dag is opgewassen. Doel van dit alles is herstelde welvaart, maar ook vrijheid. Dat mag nooit worden vergeten bij het bedenken, formuleren en toepassen van regelingen, die slechts gerechtvaardigd zijn als middelen naar het ene grote doel. Daartoe moet ook de organisatie van het bedrijfsleven leiden. Deze dient nooit een bédil-al te zijn voor de Regering, maar een steun. Het bedrijfsleven, waarop de welvaart van het gehele volk berust, moet vertrouwen genieten, en het open oor hebben der Regering. Daarom passen in het wetsontwerp niet de vele of allerlei mogelijke gevallen berekende controlemaatregelen. Zij zijn niet groot gezien. Het zijn bedenksels uit een kleine ambtenaarsgeest gerezen. Die echter bij het bedrijfsleven wantrouwen kunnen wekken en daarom beter voorbehouden blijven tot latere aanvullingen en verbeteringen.

Zal de medezeggenschap van het bedrijfsleven in de Regering slagen, dan moet geen vrees kunnen ontstaan voor een ambtenaren-regiment, doch moet het werk beginnen in de geest van de eendracht, die onze scheidende vorstin als laatste vermaanwoord aan ons volk uitsprak.

Arnhem.

I. P. DE VOOYS.

## HUIDIGE SITUATIE EN PERSPECTIEF VAN HET INDISCHE BANKWEZEN.

- Gaarne voldoe ik aan het verzoek van de redactie, in dit blad een beknopte uiteenzetting te geven over de huidige situatie in het Indische bankwezen en (voor zover daarover in dit land in deze tijd iets verstandigs te zeggen valt) zijn perspectief voor de (naaste) toekomst.

Het behoeft niet te verwonderen, dat men zich in Nederland ook op dit punt onvoldoende georiënteerd acht. Ook voor wie in Indië woont en werkt toch is het — behoudens voor een deel dergenen, die zelf in het Indische bankbedrijf werkzaam zijn — uiterst moeilijk, zo niet onmogelijk, zich ten deze een wat meer gedetailleerd en

gefundeerd oordeel te vormen, een oordeel, dat geen genoegen neemt met het samenstellen van enkele algemeene bekende feiten, veelal samenhangend met gepubliceerde overheidsmaatregelen, en met een speculatie omtrent de door die maatregelen teweeg gebrachte gevolgen. Zulks is op zijn beurt te verklaren uit het simpele feit, dat tot dusver nog geen der h.t.l. werkende Ned.-Indische banken (d.z. De Javasche Bank, de Ned. Handel Mij., de Ned.-Ind. De Javasche Bank en de Ned.-Ind. Escompto Mij.) sedert de bevrijding een jaarverslag in eigenlijke zin heeft gepubliceerd. Het grote publiek moest zich tot dusver tevreden stellen met enkele berichten aan aandeelhouders, waarin wel in meer of minder beknopte vorm <sup>1)</sup> mededeling werd gedaan van de lotgevallen der betreffende bank gedurende de Japanse bezetting, maar waarbij tegelijk uitstel moest worden gevraagd voor het afleggen van een cijfermatige verantwoording omdat (1) de door de Japanners veroorzaakte administratieve chaos nog niet tot klaarheid was gebracht, (2) grote gebieden van Ned.-Indië en daarmee een aanmerkelijk gedeelte van de belangensfeer der banken aanvankelijk nog ontoegankelijk resp. onoverzichtelijk waren, (3) een aantal door oorlog, bezetting en de Japanse „liquidatie“-activiteit teweeg gebrachte problemen nog onopgelost waren.

In verschillende opzichten is de situatie bereids zodanig ten gunste veranderd, dat men, naar het wil voorkomen, nog in de loop van dit jaar van alle vier Ned.-Indische banken (de Chinese en andere buitenlandse banken blijven hier buiten beschouwing) eindelijk weer een „jaar“-verslag in gebruikelijke zin mag verwachten. De administratieve achterstand is inmiddels grotendeels ingehaald. De wettelijke actie bracht, in aansluiting op de geweldloze her-„ontsluiting“ van andere gebieden, het merendeel harer belangen weer binnen de gezichtskring der banken. Ook de moeilijkheden, verbonden aan de aanvulling der door oorlog en bezetting gedecimeerde personeelsformatie, mogen inmiddels voor het grootste deel overwonnen heten.

#### Onopgeloste problemen.

In ernstige mate worden de Ned.-Indische banken echter bij voortdurende gehandicapd door het uitblijven van een oplossing van verschillende der hierboven sub (3) bedoelde vraagstukken. Het lijkt gepast om aan dit punt enige meerdere aandacht te wijden, omdat juist de oplossing van die problemen van beslissende invloed zal zijn op de balanspositie der Indische banken aan het einde van deze periode van verarring en destructie en daarmee op de vraag, of de banken eerlang in staat zullen zijn in die mate bij te dragen tot de financiering van de (verdere) wederopbouw dezer gewesten als van haar wordt verwacht en als zij ook zelf ongetwijfeld gaarne zouden wensen, indien en zodra er althans wederom (ongeacht de aard van de nieuwe staatkundige structuur van „Indonesië“) redelijke waarborgen voor orde, veiligheid en rechtszekerheid h.t.l. zullen zijn geschapen (het nog steeds — nu al drie jaar na de zgn. „bevrijding“ — ontbreken van die waarborgen is meer dan iets anders de oorzaak, dat de economische wederopbouw van deze gewesten — enkele spectaculaire, partiële resultaten <sup>2)</sup> ten spijt — in feite nog voor nauwelijks meer dan een fractie tot uitvoering gekomen mag heten).

Ruim twee jaar geleden stelde de toenmalige Directeur van Financien een commissie in, die tot taak kreeg hem van adviezen te dienen over de vraag, in hoeverre de financiering van de reconstructie van Ned.-

<sup>1)</sup> Het uitvoerigst en best gedocumenteerd waren de „Beknopte mededelingen van den President (van De Javasche Bank) met betrekking tot de periode 1941—1946“, dd. 18 November 1946 en het „Bericht (van de Ned. Ind. Escompto Mij) aan Aandeelhouders“, dd. 5 November 1947.

<sup>2)</sup> Daaronder het feit, dat de gepubliceerde cijfers van de Indische in- en uitvoer sedert April j.l. voor het eerst sedert de bevrijding, een actief saldo te zien gaven. In de zeer aanzienlijke na-oorlogse winsten, met name van het Indische importbedrijf, manifesteert zich helaas geen algemene welvaart, maar integendeel de armoede der Indische gemeenschap als geheel (daarnaast uiteraard ook de heersende inflatie en — niet te vergeten — het vrijwel geheel ontbreken van invloed van de Overheid op het binnenlandse prijspeil).

Indië. De arbeid dezer commissie resulteerde in een aantal waardevolle prae-adviezen, die evenwel (helaas) tot dusver niet voor publicatie werden vrijgegeven. Ik meen echter geen indiscretie te begaan wanneer ik hier mededeel, dat een van de onderwerpen, waarover de commissie advies uitbracht, de vraag was, of — en, zo ja, welke — speciale maatregelen nodig waren te achten om het particuliere bankwezen in staat te stellen; zijn taak in dit land wederom naar behoren te vervullen; dat deze vraag, terecht, bevestigend werd beantwoord en dat als zodanige maatregelen werden genoemd <sup>3)</sup>:

- het treffen van een regeling met betrekking tot de rechtsgeldigheid van handelingen, door de Japanse „liquidateurs“ verricht t.o.v. de vooroorlogse debiteuren en crediteuren der banken;
- het treffen van een regeling met betrekking tot de door de Japanners geroofde en in beslag genomen kasgelden der banken;
- het uitvaardigen van voorschriften betreffende de vraag, of over de bezettingstijd al of niet rente berekend, resp. vergoed zal mogen resp. moeten worden;
- het treffen van een regeling voor de afwikkeling van de zgn. delegatie- en steunbetalingen, door de Hollandse kantoren der banken sedert 10 Mei 1940 aldaar gedaan aan hen, die door de oorlog van hun normale inkomstenbron waren afgesneden;
- een regeling of op zijn minst een principiële uitspraak met betrekking tot het oorlogsschadeprobleem, waarbij ook de banken direct en indirect betrokken zijn;
- het opheffen van de bevrozing van de vooroorlogse vorderingen der banken.

Bovenaange desiderata werden aldus bijna twee jaar geleden geformuleerd. Het is bedroevend maar waar, dat sedert nog slechts op de sub a. en f. vermelde punten een regeling tot stand kwam.

#### Rechtsherstel.

De oplossing van het sub a. bedoelde zgn. Debiteuren/Crediteuren-vraagstuk was vervat in de „Ordonnantie Herstel Rechtsverkeer“ (Indisch Stbl. 1947 No. 70 dd. 8 Mei 1947), zulks echter in zodanige termen, dat, zou het daarbij blijven, in feite nauwelijks van een „oplossing“ — van een het rechtsgevoel bevredigende regeling — zou kunnen worden gesproken, om redenen als in het kort werden uiteengezet in het hogerbedoelde „Bericht (van de Ned.-Ind. Escompto Mij) aan Aandeelhouders“ dd. 5 November 1947.

#### Geconfiscieerde kassen.

Het sub b. bedoelde vraagstuk heeft betrekking op de kasgelden, die de banken op instructie van de Regering hadden aangehouden — nadat aanvankelijk tot vernietiging was besloten — en die vervolgens, bij en na de inval, door de Japanners werden geconfiscieerd. De terzake van de uit dezen hoofde door de banken geleden schade (welke, met inbegrip van De Javasche Bank, meer dan f 100 m/m beloopt) aan haar toekomstige claim vond, ondanks haar evidentiegarantie (gedekt als die schade werd door een Regeringsgarantie zondert de schulden van de banken, gezien de toen geldende omstandigheden, onmogelijk aan de wens der Regering tot aanhouding der kasgelden hadden kunnen voldoen) — nog steeds geen onvoorwaardelijke erkenning — bij de daarbij betrokken overheidsinstanties, laat staan honorering.

#### Rentevraagstuk.

Het sub c. bedoelde vraagstuk van de renteberekening over de bezettingstijd scheen onlangs eindelijk tot een oplossing te zullen komen: het was aan de tot bestudering

<sup>3)</sup> Men vgl. de aantekening in „E.-S.B.“ No. 1546 dd. 24 December 1946 inzake „De Javasche Bank van 1941—1946“ en het artikel van de heer H. J. Manschot in „E.-S.B.“ No. 1507 dd. 27 Maart 1946 inzake „Het geld-, bank- en credietwezen in Ned.-Indië in de bezettingsjaren 1942/45“.

van dat vraagstuk enkele jaren (!) geleden ingestelde commissie (Nederland heeft waarlijk geen monopolie van het instituut der staats- en andere commissies!), na uitgebreide discussies, tenslotte gelukt te komen tot de formulering van een voor alle belanghebbenden, naar het wilde voorkomen, redelijk aanvaardbaar compromis. De sedert toegepaste procedure doet echter vrezen, dat ook deze „knoop” voorlopig nog een knoop zal blijven. Voor wie niet een volslagen leek op dit gebied is, moet het zonder meer duidelijk zijn, hoe onaangenaam het gebrek aan besluitvaardigheid van de financiële autoriteiten van dit land, dat zich ook (immers blijkens dit artikel niet alleen) in de onderhavige aangelegenheid manifesteert, met name voor de (daarbij weer voor vele miljoenen betrokken) banken is uit een oogpunt van positiebepaling.

#### *Delegatie- en steunbetalingen.*

Wat het sub *d.* bedoelde vraagstuk betreft, kan worden medegedeeld, dat ook hiervoor een algemene regeling tot dusver achterwege bleef. Een zodanige regeling zou betekenen, dat het Gouvernement resp. het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen de banken voor de onderhavige, destijds op zijn instigatie gedane betalingen (aanvankelijk voor de vier banken in totaal een kleine f 10 m/m. belopende, waarvan echter inmiddels een gedeelte tot afwikkeling is gekomen) zonder meer zou compenseren, uiteraard onder overneming van de vorderingen zijnerzijds. Niet alleen bleef zulk een regeling nog steeds (alweer: hoe vanzelfsprekend zij bij objectieve beschouwing ook moge lijken) achterwege, zij schijnt voor het Gouvernement zelfs geen punt van overweging te vormen. De banken zullen dan ook ernstig rekening moeten houden met de mogelijkheid, dat met de finale afwikkeling van haar onderhavige belang nog geruime tijd zal zijn gemocid. Zulks temeer, omdat het Ned.-Indisch Deviezeninstituut tot dusver weigerde transfer naar Nederland te verlenen voor hetgeen de banken zelf uit dezen hoofde h.t.l. betaald zouden kunnen krijgen, weshalve het in ontvangst nemen van zodanige betalingen in Indisch courant ter delging van in Nederlands courant luidende verplichtingen voor de banken uiteraard niet mogelijk is.

#### *Oorlogsschade (vergoeding)*

Wat het sub *e.* bedoelde vraagstuk betreft (het verhaal dreigt eentonig te worden!), hebben de lezers van dit blad in het artikel van Mr A. F. Poggenbeek inzake „De herstellfinanciering van Ned.-Indië”<sup>4)</sup> kunnen lezen, dat — nu omstreeks drie jaar na de capitulatie der Japanners h.t.l. — de eerste stap om te geraken tot een (gehele of partiële) vergoeding van de (tot enkele milliarden vooroorlogse guldens) geleden oorlogsschade nog moet worden gedaan. Weliswaar is het rechtstreekse belang van de banken hierbij aanzienlijk kleiner dan dat van een bevredigende (en spoedige!) oplossing der eerder genoemde problemen. Uit een oogpunt van herstel van het productievermogen van het land, daarmee van zijn algemene welvaartspeil, daarmee van het normale arbeidsveld en dus van de rendementspositie der banken zijn echter ook zij in hoge mate geïnteresseerd bij een bevredigende regeling van het oorlogsschadeprobleem.

Nopen de voorgaande beschouwingen tot de conclusie, dat het voor de Indische banken nog steeds niet mogelijk kan zijn — gezien de vele nog hangende vraagstukken — een even klaar en duidelijk beeld te projecteren van haar feitelijke positie op dit moment als men dat voor de oorlog gewend was, en suggereren die beschouwingen de buitenstaander zelfs een méér dan voorzichtige beoordeling, dit betoog zou eenzijdig en daardoor jegens de banken bepaald niet „rechtvaardig” zijn, indien niet ook in het kort werd gewezen op een aantal lichtpunten.

#### *Gunstige aspecten en recente ontwikkelingen.*

Daar is in de eerste plaats de waarschijnlijkheid, dat

<sup>4)</sup> In „E.-S.B.” no. 1622, dd. 9 Juni jl.

de sedert het begin van de hervatting van haar bedrijf (d.i. omstreeks Februari/Maart 1946) en met name in de afgelopen maanden van dit jaar door de banken met haar nieuwe, lopende zaken behaalde resultaten bevredigend zijn geweest. Aangenomen mag worden, dat vooral haar bemoeienissen met de financiering van im- en export de banken geen windeieren hebben opgeleverd.

Er is anderzijds reden voor de veronderstelling, dat het bankwezen h.t.l. lang niet in die mate heeft geprofiteerd en profiteert van de hoersende geldruimte (samenhangend o.a. met de deficitfinanciering van het Gouvernement)<sup>5)</sup> als dat met het Nederlandse bankwezen het geval is; dat nl. de Indische banken wel tot aanzienlijke bedragen gelden van derden bij zich zullen hebben zien binnenvloeien, maar dat zij slechts voor een bescheiden gedeelte daarvan empooli zullen hebben kunnen vinden:

1e. doordat zij — althans de particuliere banken (in onderscheid dus van De Javasche Bank) — in veel mindere mate dan zulks in Nederland het geval is, deelnemen aan de rechtstreekse financiering van de Overheid (nu' als vroeger slechts een betrekkelijk bescheiden bezit aan schatkistpapier);

2e. doordat belangrijke delen van het bedrijfsleven óf geen óf weinig behoefte hadden en vooralsnog hebben aan bankcrediet (dit zal met name gelden voor de Chinese sector van handel en bedrijf, die momenteel veelal ruim voorzien is van eigen middelen) óf veel meer dan aan bedrijfscrediet in eigenlijke zin behoefte hebben aan lang crediet ter vervanging van ontbrekend eigen risicodragend kapitaal, waarvan de verstreking principieel niet op de weg van het bestaande (Ned.-Indische) bankwezen ligt (daaronder mede begrepen De Javasche Bank, voor zover zij zich beweegt op het terrein der commerciële credietverlening) en ter voorziening waarin dan ook, zoals bekend, de oprichting van een „Herstelbank voor Indonesië” wordt beoogd.

• Aanzienlijke omvang schijnt daarentegen sedert enkele maanden de indirecte financiering van het Gouvernement door de vier banken te hebben verkregen, nl. door de financiering van het Voedingsmiddelenfonds, dat de laatste maanden weer een belangrijke invloed is gaan oefenen op de rijstvoorziening van deze gewesten.

Vermelding verdient in het kader van deze uiteenzetting omtrent de vermoedelijke ontwikkeling van middelen en uitzettingen der banken voorts:

1e. dat de banken (met intrekking van het haar te dien aanzien indertijd in het kader van de „voorwaarden tot heropening” door de Overheid opgelegde verbod) met ingang van 1 April jl. de bevoegdheid werd toegekend om (op de voet van art. 6 der Beveziingsordonnantie-1945) wederom vrijwillig te voldoen aan haar ingevolge die ordonnantie voorshands nog opgeschorte, vooroorlogse verplichtingen (voor zover door crediteuren der banken van de daardoor ontstane mogelijkheid om over hun vooroorlogse saldi te beschikken gebruik werd en wordt gemaakt, betekent dit uiteraard geen vergroting van de totale geldcirculatie, wel echter een omzetting van giraal in chartaal geld, theoretisch ten koste dus van de bewegingsvrijheid met name van de particuliere banken; haar rentabiliteit zou er echter, naar mag worden aangenomen, voorshands hoegenaamd niet door worden beïnvloed, doordat zij nog ruimschoots in staat mogen worden geacht, dergelijke onttrekkingen op te vangen door vermindering van haar renteloze saldo bij de Circulatiebank in plaats van door inkrimping harer rentegevende uitzettingen);

2e. de heractivering van het oude Javase bankpapier

<sup>5)</sup> Het Gouvernement van Ned.-Indië is ook in zoverre ingebreke, dat nog steeds sedert de bevrijding geen begroting werd gepubliceerd; onzeker is intussen niet zozeer óf een zodanige begroting een tekort te zien zou geven, noch hoe dat tekort in hoofdzaak werd en wordt gefinancierd (nl. enerzijds door de uitgite van muntbiljetten en schatkistpapier en anderzijds — vooral — door trekking op de Circulatiebank), als wel hoe groot dat tekort is. Gering zal het niet zijn.



op 26 Mei jl. daarentegen strekte wel tot een verruiming van de totale geldcirculatie (echter onder aftrek van hetgeen van dat papier bereids door de banken was bevoorschot) en dus tegelijk tot verdere vermindering van de toch al betrekkelijk geringe binnenlandse credietbehoefte;

3e. belangrijk is tenslotte, dat per 7 Juli jl. ook de bevrozing van de (bulk der) vooroorlogse vorderingen der banken<sup>6)</sup> een einde nam (zij het ook, dat debiteuren in principe nog een beroep op de Herstelrechter werd gelaten). Tot die datum verkeerden de banken in de onmogelijkheid, haar oude vorderingen te innen (van de mogelijkheid tot vrijwillige betaling werd slechts in geringe mate door debiteuren gebruik gemaakt), waren zij dus genoodzaakt de aan die uitzettingen verbonden risico's te blijven dragen, ook waar dit (zoals in vele gevallen, met name van Oosterse debiteuren) economisch geenszins langer noodzakelijk leek in het licht van debiteur's momentele omstandigheden.

#### Conclusie en perspectief.

De ontduoing der vooroorlogse vorderingen en schulden strekte uiteraard tot sanering van de (balans- en liquiditeits-)positie der banken, en deze harerzijds trouwens reeds sinds geruime tijd bepleite maatregel kon dan ook door haar slechts worden toegejuicht. Dit mag echter niet voorbij doen zien, dat overigens nog heel wat meer en ingrijpendere maatregelen nodig zullen zijn, wil h.t.l. weer sprake kunnen zijn van een als voorheen gezond geld-, crediet- en bankwezen, hoezeer ook, wat het bankwezen betreft, dit qua apparaat reeds nu weer de toets ener critiek naar vooroorlogse maatstaven goed zou kunnen doorstaan.

Verheugend is daarnaast, dat dat bankwezen, zoals reeds terloops werd opgemerkt, zich naar het wil voor-komen, sedert enige tijd in een behoorlijke rentabiliteit mag verheugen (de sterk gestegen personeelskosten ten spijt). Was het voor de oorlog h.t.l. gebruikelijk, dat het bankbedrijf in eigenlijke zin zichzelf nauwelijks wist te bedruipen en de dividenden der Indische banken in feite geheel of grotendeels werden opgebracht door haar „dochters” en andere bedrijven en cultures, waarin zij waren geïnteresseerd, thans lijken zij op beide fronten te profiteren van de heersende inflatie, die maakt dat allerwegen in het bedrijfsleven bij veelal nog steeds meer of minder onder-normale reële omzetten niettemin zeer aanzienlijke winsten worden gemaakt, hetgeen onvermijdelijk mede ten goede komt aan de banken.

Wanneer nu bovendien eindelijk ook voor de hierboven vermelde nog steeds hangende vraagstukken een bevredigende oplossing wordt gevonden, lijkt het verantwoord, de naaste toekomst voor het Indische bankwezen met vertrouwen tegemoet te zien. Het uitspreken van een prognose voor een verder verwijderde toekomst daarentegen lijkt, zo voor het bankwezen als in meer algemene zin, bepaald niet verstandig. Dit geldt overigens niet alleen voor dit land, ook al heeft dat óók zijn eigen, interne moeilijkheden en problemen.

Batavia, 16 Augustus 1948.

J. H. SPIEGELENBERG.

<sup>6)</sup> Vgl. het hierboven sub f. vermelde desideratum!

## DE JONGSTE ONTWIKKELING IN DE EXPORT VAN ONZE KATOENEN MANUFACTUREN (III).

### Verschuivingen in de productie.

Men kan zich wel hardnekkig verzetten tegen het voorspellen, doch aan de waarheid, dat in het stellen van de diagnose het begin van de prognose besloten ligt, valt niet te ontkomen. Het is dus logisch, dat na het constateren van het streven naar risicoverdeling door het stimu-

leren van de omzetten in het binnenland, in Indië en op een grote verscheidenheid van internationale markten, de vraag rijst: zal het straks mogelijk zijn deze politiek te continueren?

Ofschoon het bij gebrek aan gegevens omtrent de arbeidskosten onmogelijk is hier met zekerheid een antwoord op te geven, loont het wel de moeite na te gaan of wij, wat betreft de methode van werken, op de goede weg zijn; of dus in de wijze van produceren en distribueren al of niet veranderingen moeten worden aangebracht teneinde het beoogde doel te bereiken.

Uit de deviezenaanvragen voor de aankoop van nieuwe machines blijkt reeds, dat de investeringen niet alleen bedoeld zijn om geleden oorlogsschade te herstellen; ook voor het inhalen van de achterstand sedert 1940 zijn vele plannen beraamd, en terecht. Want zij, die zich door een recent bezoek aan Zwitserland, Engeland en vooral aan de U.S.A. op de hoogte konden stellen van de huidige stand der techniek in de katoenindustrie, zullen direct hebben geconstateerd, dat wij op velerlei gebied, vooral op chemisch terrein, niet meer „bij” zijn. Daarnaast komen dan nog de wijzigingen, die in het productieproces moeten worden aangebracht om de heroriëntering in binnen- en buitenland mogelijk te maken.

Nu is de basis, waarop de katoenindustrie stoelt, gelukkig gezond. Vóór de oorlog beschikten Twente en Brabant over een goed uitgebalanceerd, redelijk modern machinepark. Volgens de leuze, die na de bevrijding gemeengoed werd, zou aan dit apparaat vooral geschaafd en verbeterd moeten worden om het gecompliceerde goederen met een maximum aan toegevoegde waarde te doen produceren. Dat toch zou de weg zijn, die Nederland moest inslaan om met zijn „fantasierijk intellect” de strijd om het bestaan met succes te kunnen voorzetten, de klasse der grove en middelzware weefsels zodoende aan de nieuw opkomende concurrenten in de agrarische landen en aan de sterk op massaproductie ingestelde klassieke mededingers overlatend.

Inderdaad is er veel voor te zeggen deze richtlijn te volgen, mits men zich terdege voor overdrijving hoede. Zet men alles op de kaart der zgn. „hoogwaardige” artikelen, dan vrezen wij, dat de industrie zeer kwetsbaar en sterk conjunctuugevoelig wordt. Zelfs in de huidige periode van de „sellers' market” zien wij maar al te dikwijls, hoe een regering, wakende voor de deviezenschat van het land, direct klaar staat de import van luxe artikelen te weren, een gedragslijn, die in tijden van depressie automatisch doch niet minder rigoureuus zal worden doorgevoerd.

Bovendien moeten wij ervoor zorgen, dat de productiedeviatie, die uit deze opvoering van de kwaliteit voortvloeit, steeds binnen redelijke economische grenzen blijft. Een verschuiving van een onderdeel van een massaal seriebedrijf naar meer variabele productie is toelaatbaar. „Opduwend” kan de sector der variabele bedrijven zich geleidelijk op de ultra-variabiliteit richten. Een totale collectieve overschakeling op het voortbrengen van uitsluitend gecompliceerde artikelen zou o.i. fataal worden.

Vandaar dat meer aandacht moet worden geschonken aan een handhaven en vooral verdiepen van de massale productie, mits deze tot in de perfectie gespecialiseerd en gestandaardiseerd wordt. In vergelijking met het andere uiterste lijkt deze productiewijze ogenschijnlijk het eenvoudigst door te voeren; in wezen zullen er echter de grootste hindernissen voor overwonnen moeten worden. Het ligt veel meer in de lijn van het Nederlandse individualisme de op kleinere leest geschoeide variabele bedrijven uit te bouwen, dan voor een tot in de uiterste consequenties door te voeren specialisatie en standaardisatie, concessies van arbeiders en werkgevers af te dwingen. Concessies als daar zijn het abandonneren van het wánbegrip, dat aan het aantal getouwen — per wever bediend — eens en vooral een maximum is gesteld; of het strijden tegen de

achterdocht t.o.v. de samenwerking, die de grote Twentse bedrijven zowel op economisch-technisch als op commercieel gebied moeten nastreven, willen zij straks de export van serie-artikelen handhaven.

Of het peil, dat in de Verenigde Staten op het gebied van de specialisatie en standaardisatie behaald is, door ons ooit kan worden bereikt, is zeer de vraag. Het valt immers niet mee de handicap te overwinnen van een kleiner en minder homogeen afzetgebied, van een geringer rechtstreeks contact met de grondstoffenleveranciers, van een op individualistische leest geschoeide bedrijfsopbouw of van een volmaakt verschillende arbeidersmentaliteit (aversie tegen het ploegenstelsel)<sup>1)</sup>.

Slechts als de kern uitgebuit wordt, die geheel in ons voordeel is, nl. het gewend zijn aan het hanteren van oneindig veel gecompliceerder problemen, kunnen wij enigszins hopen ook op dat punt onze rivalen te weerstaan. Een voortgaan op de weg naar samenwerking, welke op intern bedrijfsorganisatorisch gebied slechts schoorvoetend en alleen in technisch consultatieve zin betreden is, dient daarbij echter wel als conditie te worden gesteld. Evenzeer trouwens het opvoeren van de arbeidsproductiviteit, waarbij ook het doorboren van het loonplafond ernstige overweging verdient.

#### *Aanpassingen op commercieel gebied.*

Meer nog dan op het terrein van de productie heeft de katoenindustrie haar commercieel apparaat aan de gewijzigde omstandigheden moeten aanpassen. Het eind van dit proces is trouwens nog niet te zien.

In het verleden werd de afzet door een betrekkelijk kleine staf verzorgd. De handel in het binnenland vereiste, op enkele uitzonderingen na, geen omvangrijke organisatie, terwijl de export grotendeels via de historische relaties met Indische importhuizen en door middel van agenten in het buitenland werd verzorgd.

De spreiding der risico's, zowel door het bewerken van een groter aantal gebieden als door het ter hand nemen van de productie van afwijkende artikelen, eiste echter reeds een reconstructie van het verkoopapparaat, terwijl te verwachten is, dat men hierbij nog maar aan het begin staat.

Wat de Nederlandse markt betreft, is het interessant t.z.t. een overzicht te krijgen over de verschuivingen, die van blijvende aard zullen zijn. Velen, die nu hun toe vlucht hebben gezocht in het op een bijzondere wijze veredelen van hun producten, zullen hun verkooporganisatie op deze grotere range van artikelen moeten afstemmen, willen zij hun plaats op de markt blijvend veroveren.

Over de methode van handeldrijven in Indonesië valt nog weinig te zeggen. Weliswaar staat de overdracht aan de particuliere handel voor de deur, doch de afzetverhoudingen zijn er nog niet zodanig gestabiliseerd, dat bijv. aan een terugkeer tot het consignatiestelsel gedacht kan worden. De relatie met de oude vertrouwde importeurs is echter weer aangeknoopt<sup>2)</sup> en dit niet alleen voor Indië. Ook de handel heeft het gevaar van een eenzijdige oriëntering op onze Overzeese Gebiedsdelen ingezien en het behoeft geen betoog, dat de industrie dankbaar gebruik gemaakt heeft van deze heroriëntering, door ook haar belangen buiten Indië in vele gevallen aan de buitenlandse kantoren der op Java gevestigde importeurs toe te vertrouwen.

Daarnaast was de katoenindustrie in vele gevallen ge-

noodzaakt zelf voor exploratie van nieuwe markten te zorgen; vooral waar het afzetgebieden betrof, die buiten de Oost-Aziatische sfeer lagen. Ook hier werd, evenals bij de spreiding van de productie, in hoofdzaak individuaalistisch te werk gegaan. Het behoeft daarom ook geen verwondering te baren, dat men in nieuwe gebieden de agenten van een veertigtal exporthuizen aantreft, om nog niet te spreken van de vele indirecte exporten van de overige dertig gelegenheidsexporteurs<sup>3)</sup>.

Zolang het prijspeil gunstig blijft en de „sellers' market" ook het grote bezwaar van de in de aanloopperiode der productie nog te geringe partijgrootten ondervangt, kan een dergelijk continueren van de vooroorlogse afzetmethoden nog zonder ongelukken verlopen. Men moet zich echter wel afvragen, of de industrie zich ook straks de weelde kan veroorloven haar eigen boontjes te doppen. De tijden, waarin men hoofdzakelijk kon volstaan met de concurrent, stad- of streekgenoot, gade te slaan, zijn voorbij en evenals politieke conflicten niet langer tot de onderlinge strijd van steden en provincies beperkt blijven, doch landengroeperingen en continenten omvatten, zo zal ook straks de industriële strijd veeleer tussen landen en landengroepen (Benelux) dan tussen de individuele bedrijven gaan.

Het is niet alleen dit externe gevaar, dat tot het inslaan van nieuwe wegen noopt, er is een tweede gevaar van interne aard. Hoe meer men alles zelf wil doen, hoe groter de kans, dat men de productiedeviatie opvoert, gehoor gevende aan de drang van vertegenwoordigers en afnemers om per productie-eenheid een zo volledig mogelijke kwaliteitenreeks te brengen. Heeft men immers op een bepaalde markt in een product een goede afzet, dan is de verleiding dikwijls maar al te groot om om deze kern heen een grotere variatie op te bouwen. Vooral dreigt dit bij de massabedrijven, welke door een te grote versnippering de voordelen van lage productiekosten, voortspruitende uit grote productiepartijen, verliezen, zonder er de souplesse en het snelle reactievermogen van de kleinere bedrijven voor in de plaats te krijgen.

De kleineren zullen wel sneller hun range kunnen aanvullen. Bij hen ligt het knelpunt veeleer in een te geringe commerciële staf, waardoor het gevaar van een gelegenheidsexport via exportagenten kan dreigen.

Het is een geluk, dat een samenwerking op commercieel terrein gemakkelijker is door te voeren<sup>4)</sup>. Dit, gepaard aan het feit, dat ook in de kringen der industriëlen een open oog bestaat voor het ontoereikende van het eigen commerciële apparaat, gaf reeds het ontstaan te zien van enkele vormen van samenwerking voor die gebieden, waar de Nederlandse handel onvoldoende vertegenwoordigd was.

Eén dezer symptomen is een gemeenschappelijke research, ondernomen door de Vakgroepen Katoen-, Kunstzijde- en Linnen-Industrie in Scandinavië en het Nabije- en Midden-Oosten. Een derde reis, naar Afrika, staat nu op het programma. Direct concreet voordeel is er van een dergelijke collectieve research uit den aard der zaak niet te verwachten. Eigenlijk spreken de resultaten ook het meest in de periode direct na de chaos der oorlogsjaren, toen allen zich zelfs op bekende afzetgebieden opnieuw moesten oriënteren, zonder dat elke onderneming zelf tot een dergelijk onderzoek in staat was.

Voortbouwende op deze reizen ziet men thans enkele combinaties van fabrieken ontstaan, die gezamenlijk een

<sup>1)</sup> Niet alleen het rendabele exploiteren van de peperdure nieuwe machine-installaties maakt het werken in twee ploegen noodzakelijk; daarnaast geeft het weder invoeren van deze werkmethode de grote exportbedrijven de reactiesnelheid terug, die zij voor het bedienen van grote markten als Indonesië nimmer kunnen ontberen.

<sup>2)</sup> Bij het beoordelen van de verschuivingen in de exporten dient niet verzuimd te worden de voorliefde van gelegenheidsexporteurs voor de binnen hun gezichtskring gelegen Europese markten in aanmerking te nemen. Als straks de uitvoeren weer door de historische exporteurs worden verzorgd, zal blijken, dat zij de Aziatische markten meer trouw bleven, dan uit de hier geproduceerde cijfers zou blijken.

<sup>3)</sup> Een enquête van de Vakgroep Katoenindustrie wees uit, dat in 1938 40 ondernemingen katoenen weefsels exporteerden; 31,2 pCt van hun productie werd naar Ned.-Indië uitgevoerd, 10,8 pCt naar andere landen. 8 ondernemingen namen toentertijd 71 pCt van deze export voor hun rekening; 71 vertegenwoordigden 44,4 pCt van de totale productie der 69 katoenweverijen. Het totaal aantal deelnemers aan de export-drive moge groot schijnen, wat dan te zeggen van Lancashire, waar in 1940/41 750 „converters" zich met de export van katoenen en rayon-weefsels bezig hielden (Cotton Working Party Report).

<sup>4)</sup> In de periode 1929—1929 bestonden er in de Nederlandse katoenindustrie 26 vormen van samenwerking op economisch terrein, die zich vrijwel alle binnen de commerciële sfeer bewogen.



landengroep bewerken<sup>5)</sup>. Voorlopig zijn deze combinaties nog zeer los en beogen zij meer de verschillende agenten een compleet „gamma”<sup>6)</sup> uit de katoensector aan te kunnen bieden. Het is echter waarschijnlijk, dat deze samenwerking de kern zal vormen voor meer hechte organisaties, al zal het nuttig zijn de moeilijkheden, die zich daarbij zullen voordoen, niet te onderschatten. Niet voor niets kunnen immers de financieel sterke Nederlandse ondernemingen trots op hun door eigen opgebouwde bedrijven; een trots, die onder bepaalde omstandigheden een grote weerstand kan opwekken.

Het is echter al mooi, dat deze principiële breuk met de individualistische tactiek van de jaren vóór 1940 het de oude concurrenten mogelijk maakt zich min of meer als collega's op elkaar in te spelen. De tijd van de felle concurrentie op de internationale markt is immers niet ver meer<sup>7)</sup> en dan is het te verwachten, dat alleen een gezamenlijk koesteren van elke kleine uitvoermogelijkheid de industrie op de been kan houden.

#### Samenvatting.

Het antwoord op de ons gestelde vraag over de huidige stand van zaken der exporten van Nederlandse katoenen manufacturen kan tenslotte het beste als volgt worden samengevat.

Hoewel Twente en Brabant er in geslaagd zijn hun productie-apparaat na de oorlog weer snel op gang te brengen, is het tempo in het tweede rehabilitatiestadium — dat der consolidatie — danig tegengevallen. De arbeidsproductiviteit alsmede het garentekort vormden hiervoor wel de grootste knelpunten.

Ook de monetaire bottleneck dient echter bij dit alles niet uit het oog te worden verloren. Voor de rehabilitatie van het machinepark is Nederland nl. aangewezen op de klassieke industrielanden als Engeland, Zwitserland, België en in zekere zin Amerika; meest alle landen dus met een „harde” valuta. Voor de aankoop van grondstoffen ligt het accent nog sterker op de behoefte aan „hard currency”; katoen blijft immers voor minstens 60 pCt een dollargrondstof. Katoenen garens konden slechts in te verwaarlozen quantiteiten uit Engeland worden betrokken, terwijl belangrijke hoeveelheden garens — in 1947 meer dan  $\frac{1}{5}$  van de totale import — tegen harde valuta moesten worden geïmporteerd.

De productie aan weefsels werd na de oorlog steeds meer verspreid over verschillende afzetgebieden teneinde de risico's zo veel mogelijk te verdelen. In volgorde van belangrijkheid noemden wij: de binnenlandse markt (kunstmatig op een te laag niveau van 85 punten, d.w.z. nauwelijks 50 pCt van de vooroorlogse consumptie, omlaag geschroefd), Indië (waarvoor de prima kwaliteiten echter nog in te geringe hoeveelheden gemaakt kunnen worden) en een grote verscheidenheid van exportmarkten.

Bij deze laatste kan het accent niet op de dollar-area liggen, daar de U.S.A. enerzijds meer grondstoffen importeert dan industrieproducten en Zuid-Amerika zich anderzijds gedeeltelijk redt, gedeeltelijk in snel tempo zal industrialiseren.

Het is dus gewenst, dat de driehoeksverhouding Nederland — Indië — U.S.A. weer zo spoedig mogelijk wordt hersteld, al dienen wij niet uit het oog te verliezen, dat Nederland slechts bij de hand van de multilaterale

verhoudingen in het economisch verkeer op een soepele transfer der valuta kan rekenen.

Deze heroriëntering op commercieel gebied heeft zijn terugslag gehad op de productie, waarin een grotere verscheidenheid wordt nagestreefd. Men hoede zich echter voor de gevaren van een onlogische productiedeviatie, terwijl bovendien de perfectionering van de massale serieproductie niet mag worden verwaarloosd.

Ook het verkoopapparaat heeft zich aan moeten passen aan de gewijzigde omstandigheden. Gelukkig vond de industrie bij de handel eenzelfde neiging naar verbreding van het werkkterrein. Voor die gebieden, die buiten de invloedssfeer van de Indische importhuizen lagen, viel de industrie echter terug op de oude beproefde wijze van individualistische marktwerking. Het laat zich aanzien, dat deze straks, bij de terugkeer van een felle concurrentie, meer en meer vervangen moet worden door een collectieve poging tot handhaving van de export. Symptomen, die op een aarzeland inslaan van deze weg wijzen, zijn reeds kenbaar.

Het dollarprobleem als zodanig is voor de katoenindustrie intern natuurlijk niet op te lossen. Wel bieden Brabant en Twente aan Nederland zeer waardevolle deviezeninkomsten. Het is te verwachten, dat de katoenindustrie er alles op zal zetten in de naaste toekomst haar eervolle plaats op de ranglijst der beste Nederlandse exportindustriën te behouden.

Almelo.

Dr W. T. KROESE.

## BEHANDELING VAN DUITSE MERKEN BIJ HET TOEKOMSTIGE VREDESVERDRAG.

Evenals er in de houding van de grote geallieerden, die Duitsland bezet houden, sedert de overeenkomst van Potsdam zijn aanzien van het door hen bezette land in drie jaren tijds een opmerkelijke wending is gekomen, kan men een dergelijke principiële ommakeer evenzeer op een geheel ander gebied vaststellen, nl. in de adviezen van de Internationale Kamer van Koophandel te Parijs, betreffende de behandeling van de Duitse warenmerken. Doel van dit artikel is, na te gaan, wat er op dit gebied, echter niet alleen door genoemde Kamer van Koophandel, is besloten resp. geadviseerd en in hoeverre een navolging van die besluiten voor ons land wenselijk ware.

Artikel 6 van het slot van de besluiten der Parijse Herstelconferentie van 14 Januari 1946 legt aan elk der ondertekenende Staten de plicht op, de vijandige Duitse activa, welke zich op zijn territorio bevinden, in beslag te nemen en daarmee aldus te handelen, dat zij niet meer in Duits eigendom of onder Duitse controle kunnen terugkeren. Onder deze onbepaalde redactie vallen uiteraard ook de Duitse warenmerken.

Afgezien van de maatregelen, welke elke geallieerde Staat reeds eerder ten aanzien van Duitse vermogenswaarden in het algemeen en/of merkenrechten in het bijzonder had genomen, wordt bovendien nog door evengenoemd artikel aan die Staten volkomen handelsvrijheid gelaten, mits zij er maar voor zorgen, dat de merken niet direct of indirect weer in Duitse handen geraken. Met name geldt derhalve voor merken niet dat, wat de Londense overeenkomst van 27 Juli 1947 ten aanzien van octrooien wel uitdrukt van vrijgave, namelijk om de merken voor iedereen verkrijgbaar en bruikbaar te maken resp. gratis licenties te verlenen.

Artikel 6 van de Parijse Herstelconferentie heeft derhalve niet slechts de individuele volkomen vrijheid, doch daarmee ook de verwarring, welke op het gebied van Duitse warenmerken door de oorlog reeds was ontstaan, hetzij bestendig, hetzij nog verergerd. Want reeds een oppervlakkige blik op de vóórdien resp. daarna door de verschillende regeringen genomen maatregelen is voldoende om de beschouwer van het onderling vol-

<sup>5)</sup> O.a. voor Scandinavië, Amerika en het Nabije- en Midden-Oosten.

<sup>6)</sup> Onder een „gamma” wordt een collectie verstaan, die de gehele range van gebleekte, geverfde, bedrukte, bonigeweven en fancy-weefsels omvat.

<sup>7)</sup> De huidige hausse op de internationale textielmarkt, teweeg gebracht door de oorlogsschaarste, mag de inkrimping van deze markt niet uit het oog doen verliezen:

	1913	1928	1937
Tegen een zich uitbreidende consumptie van ruwe katoen stond immers een inkrimpend internationaal handelsverkeer in katoenen manufacturen	100	118	136
	100	88	62

De strijd op deze verkleinde markt belooft heftig te worden.

slagen afwijkend karakter van die maatregelen te overtuigen.

*De kentering der opvattingen.*

Reeds een, zij het niet op de voorgrond geplaatste, gewijzigde houding kan men aantreffen in een advies, hetwelk de Internationale Kamer van Koophandel aan het congres van Montreux van Juli 1946 als grondslag verstrekte. Het door dit congres overeenkomstig het advies opgestelde ontwerp voor de in het toekomstige vredesverdrag op te nemen desbetreffende bepalingen is kennelijk geïnspireerd door art. 297 van het Verdrag van Versailles en bepaalt in art. 3, dat de geallieerde Staten zich alle rechten ten aanzien van de industriële eigendom voorbehouden, zodat zonder hun toestemming geen mogelijkheid voor een Duitse staatsburger bestaat om daarover te beschikken. Hier wordt dus reeds voor elke Staat individueel de mogelijkheid geopend om al of niet op bepaalde voorwaarden aan een Duitser de beschikking over industriële eigendom terug te geven. Hiermede wordt mitsdien reeds inbreuk gemaakt op de in de aanhef genoemde bepaling van de Herstelconferentie van Parijs, waarin zulks aanstonds uitdrukkelijk was uitgesloten.

Toegegeven moet worden, dat de volgende stap in zoverre een grote verbetering was, als men daarmede te kennen gaf, dat de op dit gebied vanzelf reeds ontstane en door de Herstelconferentie gesanctioneerde verwarring in strijd is met het belang van de gehele economische wereld. Deze stap ging wederom van de Internationale Kamer van Koophandel uit en werd in haar advies van 25 Februari 1948 neergelegd. Volgens dit advies zouden in alle landen de Duitse merken moeten worden doorgehaald.

In de verschillende publicaties, welke over dit onderwerp van Duitse zijde zijn verschenen, doet men het voorkomen, dat de verwarring, welke de oorlog heeft gebracht, in strijd is met het beginsel, hetwelk is neergelegd in de conventies van Parijs (1883) en Madrid (1891) en het daarin tot uiting gebrachte streven. Volgens die publicaties zou het doel van de genoemde conferenties het brengen van eenheid in de landelijke wetgevingen zijn. Dit is echter een onjuistheid, welke aan opzet grenst. De Unie van Parijs heeft immers slechts ten doel de rechten, welke aan eigen onderdanen op grond van het door hen deponeren van een merk (of octrooi) toekomen, ook aan vreemdelingen toe te kennen (art. 2). De conventie van Madrid behelst een technische maatregel, dienende ter vergemakkelijking van het te Parijs overeengekomen beginsel, n.l. de automatische erkenning van het merk, door het deponeren daarvan te Bern, ook in de andere aangesloten landen. Men zou derhalve met meer recht kunnen beweren, dat de genoemde conventies de verscheidenheid in de landelijke wetgevingen juist erkennen, althans daarmede rekening houden.

Gezien de moeilijkheden, welke uit de praktische toepassing van zulk een verdragsbepaling als in het advies van de Internationale Kamer van Koophandel van Februari 1948 bedoeld, n.l. de doorhaling in alle landen van de Duitse merken, noodzakelijk zouden voortvloeien (vooral ten gevolge van het feit, dat de meeste regeringen intussen reeds op een of andere wijze over de Duitse merken hadden beschikt), misschien ook ten gevolge van een intussen doorgebroken gewijzigde houding en veranderd economisch inzicht, ligt het volgende advies, van 3 Juni jl., van dezelfde Kamer van Koophandel, slechts drie maanden na het vorige, voor ons.

In dit nieuwste advies, in welks aanhef terecht de wens wordt geuit zo snel mogelijk naar een normale internationale ordening van de industriële eigendom terug te keren, wordt n.l. niet slechts, door in art. 1 een in alle Staten zelfde behandelingswijze van de Duitse merken aan te bevelen, de in Februari 1948 ingeslagen weg verder betreden, neen, een bijna opzienbarende wijziging van

de houding tegenover die merken is neergelegd in de volgende artikelen (2—4), waarin tot uitdrukking wordt gebracht, dat het gewenst is, dat de merken, onder inachtneming natuurlijk van de landelijke bepalingen, aan de vroegere Duitse eigenaren worden teruggegeven. Volgens art. 5 van het advies zouden de voorafgaande artikelen echter niet moeten worden toegepast, indien over een merk reeds beschikt is, zodat het thans heteigendom van een derde is.

In de zitting van de Internationale Kamer van Koophandel, waarin het bedoelde besluit werd genomen, waren de volgende landen vertegenwoordigd: België, Bulgarije, Frankrijk, Groot-Brittannië, Indo-China, Italië, Nederland, Tsjecho-Slowakije, de Verenigde Staten, Zweden en Zwitserland. Het advies werd, bij de onthouding van stemmen door Nederland en Tsjecho-Slowakije, eenstemmig aangenomen, doch heeft Nederland later alsnog zijn stem aan het advies gegeven.

Een ongeveer evenwijdige ontwikkeling, zij het slechts in de praktijk en niet in schriftelijke adviezen neergelegd, kan men opmerken in Duitsland zelf. Volgens de Wet No. 5, van 30 October 1945 van de Geallieerde Bestuursraad is het Duitse vermogen in het buitenland, waaronder dus ook de merkenrechten, op de vier grote mogendheden, die de Geallieerde Bestuursraad in Duitsland vormen, overgegaan. (Deze bepaling geldt voor alle Duitse merken buiten Duitsland, — ook op het grondgebied van andere landen dan dat van de vier grote mogendheden, overschrijdt daarmede dus — onbegrijpelijkerwijze — het territoriale beginsel, doch heeft natuurlijk slechts zin voor zover het het Duitse gebied resp. dat van deze mogendheden ieder voor zich betreft).

De Duitse fabrikanten begaan derhalve een overtreding telkens wanneer zij goederen van een merk voorzien en uitvoeren naar een land, waar dat merk is ingeschreven. Niet alleen echter heeft de Geallieerde Bestuursraad zulk een overtreding nog nooit willen vaststellen, uit zijn streven de uitvoer van Duitsland op allerlei wijzen te willen bevorderen blijkt integendeel, dat hij de gebruikmaking van de merken, in het belang van de verkrijging van deviezen, zelfs wenst.

Er moet dus een merkbare kentering in de opvattingen ten aanzien van de Duitse merken worden geconstateerd. Deze kentering is niet, zoals de Duitsers het zo graag willen doen voorkomen, een gevolg van terugkeer door de geallieerden naar de basis van recht en gezond verstand, welke immers door hen niet werd verlaten. Neen, blijkbaar heeft men zich, in het bijzonder in de kringen van de Internationale Kamer van Koophandel, door de volgende Duitse argumenten laten leiden:

1. de Duitse merken zouden, in de handen van geallieerde producenten gekomen, geen waarborg voor kwaliteit meer bieden;
2. de daaraan verbonden, indirecte nadelen zouden niet te overzien zijn;
3. de voordelen, voortvloeiende uit een verhandelen, door de Staat, van de Duitse merken, zouden grotendeels imaginair en in geen geval blijvend zijn;
4. de ervaring van de laatste jaren zou de verwarde toestand op het onderwerpelijke terrein voldoende aangetoond hebben.

*Nederland's houding bij het komende vredesverdrag.*

Welke houding dient o.i. de Nederlandse Regering ten aanzien van de Duitse merken bij het komende vredesverdrag — vooropgezet al, dat zij bij machte zal blijken bij het opstellen daarvan haar stem te doen gelden — in te nemen? Het moet worden erkend, dat de merken een moeilijk verteerbare massa in de Duitse buitenlandse hoedel vertegenwoordigen. Niettemin dient de handelwijze van de Nederlandse Regering erop gebaseerd te zijn:

aan de ene kant, dat aan het streven naar volkomen onteigening en mobilisatie van het Duitse eigendom,

waar ook en welk ook, gezien het feit, dat het gehele Duitse volk zonder noemenswaardige uitzondering op fanatieke wijze en met inzet van alles aan de vernietiging en onderwerping van andere volkeren krachtig heeft medegewerkt, in naam van het Recht onveranderd worde vastgehouden,

aan de andere kant, dat deze gedragswijze natuurlijk de grootste kans van slagen biedt, indien men de Duitse activa op de voor ons beste, d.w.z. meest economische, wijze besteedt.

Wij nemen aan, dat het eerste gedeelte van deze basis niet voor tegenspraak van enige zijde vatbaar is; evenmin het tweede gedeelte, doch dat de toepassing van dit beginsel daarentegen op uiteenlopende inzichten, ook in ons eigen land — en deze beschouwing is voor ons land geschreven — zal stuiten. Daarop wijst immers de aarzelende houding van Nederland bij de besluitneming van de Internationale Kamer van Koophandel.

Indien de vredesconferentie zich op het gebied van de Duitse merken met het advies van de Internationale Kamer van Koophandel solidair zou verklaren, zou zij zeker de eenvoudigste oplossing kiezen. Van deze handelwijze zijn echter reeds aanstonds die merken uitgesloten, waarover intussen door de verschillende regeringen, ook de onze, reeds is beschikt. In vele staten zijn immers Duitse merken inderdaad reeds door de Regering verkocht. Als voorbeeld van deze handelwijze kan men vooral de Noord- en Zuid-Amerikaanse Staten noemen. Daar kon reeds van 1942 af over de Duitse merken worden beschikt, in de bezette Europese landen pas na de capitulatie. Er is niettemin bijna geen land te noemen, waarin niet althans enkele Duitse merken op een andere eigenaar zijn overgegaan. In Nederland is zulks slechts geschied, waar het merk behoorde aan een Duits dochterbedrijf hier te lande, of indien door een Nederlands bedrijf reeds eerder, uit hoofde van een overeenkomst met een Duits bedrijf, artikelen met een aan dat Duitse bedrijf in eigendom toebehorend merk werden geproduceerd.

In de zo beperkte beschikking — hetzij door verkoop, hetzij door uitgifte van een licentie over de Duitse merken, als in ons land werd toegepast, n.l. slechts indien de waarborg voor de voortgezette productie van de vroegere kwaliteit aanwezig kan worden geacht —, mag men de eerbied veronderstellen, welke de Regering voor een merk met recht dient te hebben. Immers, het merk behoort wel aan de fabrikant als producent van het bepaalde product toe, doch het is door hem aangenomen, omdat hij weet, dat zijn afnemers, wegens de daarin gelegen waarborg voor een standaardkwaliteit, ernaar vragen. Hoewel de vraag naar het product in het voordeel van de producent is — dit is immers bij elk artikel het geval — is het warenmerk daarop in het bijzonder ten behoeve van de groothandelaar, de detaillist en vooral van de verbruiker, aangebracht. Het warenmerk heeft eenmaal vertrouwen geschapen en boezemt bij elke nieuwe koop wederom vertrouwen in. Het is dus plicht van de Staat tegenover de producenten en afnemers, ook de buitenlandse, om het principe van orde, waarop de merken steunen, niet omver te werpen. De schade door blijvend verlies aan internationaal vertrouwen staat in geen verhouding tot de voorbijgaande geringe winst, welke de verkoop van een merk in de Schatkist zou brengen.

De Duitsers beweren, dat, tengevolge van de verkoop van het merk door de Staat aan een ander, de verbruiker altijd schade lijdt; reeds het feit op zich zelf — zo immers zeggen zij —, dat de geallieerde producent zijn artikel van een Duits merk wenst te voorzien, zou reeds bewijzen, dat zijn product wel van mindere kwaliteit moet zijn. Anders zou hij dat Duitse merk niet nodig hebben en zou hij reeds eerder zijn eigen merk met succes voeren.

Na de bovenstaande uiteenzetting van het wezen van het merk en van de voorzichtige en uitzonderlijke wijze, waarop door de Nederlandse Regering tot dusver over de

Duitse merken is beschikt, blijkt voldoende, dat althans tegenover ons land, de Duitse redenering van elke grond is ontbloot.

Er is verder voor ons land nog een andere mogelijkheid van vruchtbare en rechtmatige toepassing van Duitse merken, n.l. daar waar de Nederlandse producent een reeds beproefd of ook een nieuw artikel, van dezelfde kwaliteit als het Duitse, wil lanceren en zich daartoe van het Duitse merk wil bedienen om zich de jarenlange noodzakelijke reclame en de introductie van het artikel bij het publiek te kunnen besparen. Bij de voortschrijdende industrialisatie in Nederland kan deze toepassingsmogelijkheid aan waarde en belangrijkheid winnen. Ook dan zal zonder twijfel de waarborg, welke het merk aan het publiek tot dusver bood, gehandhaafd blijven. Een producent immers, die weet, welke jarenlange ervaring, proefnemingen en hoge uitgaven aan het aannemen van een merk moesten voorafgaan — en deze laatste nu in de vorm van een koopsom of licentierechten aan de Staat betaalt — zal zich van de verantwoording, welke hij aan zijn reputatie schuldig is, wel degelijk bewust zijn.

Tenslotte kan het blokkeren van een merk, het verbod het te gebruiken, voor ons land voordelig blijken, indien daardoor een ander binnenlands merk wordt beschermd en het gebruik van het artikel gestimuleerd.

Bij een voortzetting van de tot dusver in ons land gevoerde voorzichtige politiek kan van directe nadelen van het gebruik van Duitse merken door andere rechthebbenden dan van vóór 1945 wel geen sprake zijn. Evenmin zou dan een, ten gevolge van de officieel gesanctioneerde onzekerheid, groeiend wantrouwen tegen elk merkenartikel mogelijk zijn. Noch zou het verkopen van Duitse merken door de Staat zich tegen de eigen economische orde richten en tegen het vertrouwen, dat zijn artikelen in binnen- en buitenland tot dusver genoten; noch zou van enig ander indirect nadeel sprake kunnen zijn, alles argumenten, welke slechts in Duitse breinen, als 'uitvloeielsel van Duitse verbeelding, konden ontstaan.

In verband met het bovenstaande is ook duidelijk, dat de voordelen, voortvloeiende uit een verhandelen, door de Staat, van de Duitse merken, volstrekt niet imaginair of van tijdelijke aard behoeven te zijn. Zo ergens, dan mag men hier niet generaliseren. Er zijn merken, welke belangrijke baten voor de Schatkist en de ondernemingen kunnen opleveren, andere weer, waaraan letterlijk niets te verdienen zal zijn. Men zou zich bijvoorbeeld kunnen voorstellen, dat de invoer van die Duitse artikelen, op de productie waarvan het industriële apparaat van ons land althans voorlopig geen uitzicht biedt en welke toch in ons land benodigd worden, zoals kleurstoffen en pharmaceutica, zou moeten worden voortgezet, terwijl de baten, voortvloeiende uit het gebruik van de betrekkelijke merken, voor de Schatkist van ondergeschikte betekenis zijn. Het voordeel voor ons land zou echter op elk ander gebied kunnen worden opgevoerd, indien slechts het controle-apparaat van de Overheid groter ware; bij gebreke van zulk een controle-apparaat genieten de Duitse merken een grotere vrijheid in ons land dan nodig en ook dan wel wenselijk ware.

Dat er na 1945 t.a.v. sommige Duitse merken een zekere verwarring is ontstaan, moet worden toegegeven, voor zover het enkele belangrijke merken van internationale faam betreft. Even uitdrukkelijk moet echter worden geconstateerd, dat deze verwarring niet t.a.v. Duitsland zelf bestaat, doch juist in sommige landen buiten Duitsland, met name door misbruik van enige pharmaceutische merken, n.l. het gebruik daarvan voor andere artikelen dan waarvoor zij vóórdien werden gebezigd. Dit feit wordt natuurlijk door de Duitser als propaganda gebruikt: het welzijn van de mensheid — daarop is de Duitser immers zo gesteld, hetgeen Europa en niet het minst ons land op onvergetelijke wijze aan den lijve heeft ervaren — is door de onverantwoordelijke na-oorlogse merkenpolitiek

in gevaar gebracht! Maar ook al valt hier en daar enige verwarring te constateren, zo behoeft de algehele terug-gave van alle merken aan de vroegere Duitse eigenaars nog niet het middel te zijn hieraan een einde te maken.

#### Conclusie:

Resumerende komt men tot de conclusie, dat er, wil men blijven vasthouden aan de mobilisatie van de Duitse eigendom op de meest economische wijze, van een uniforme behandeling bij het toekomstige vredesverdrag van alle Duitse merken — voorzover daarover nog niet reeds is beschikt — althans voor ons land geen sprake kan zijn. Daarbij ware het volgende in het oog te houden.

De beschikking over Duitse merken is volstrekt niet in strijd met de conventies van Parijs en Madrid, waarbuiten de Duitsers zich bovendien door eigen opzet, immers door het ontketenen van de grootste aller oorlogen, zelf hebben geplaatst; een oorlog, waarin zij in de bezette landen — in ons land zijn daarvan voorbeelden te over, vide bijv. de behandeling van de BPM en de Staatsmijnen — onder het motto „Krieg ist Krieg” en „Befehl ist Befehl!” die conventies zelf met voeten hebben getreden.

De plicht om op de Duitsers ook op het onderwerpelijke gebied — ook al zou dit maar een druppel in de zee van materiële schuld van Duitsland aan Nederland betekenen — te verhalen wat maar mogelijk is, brengt een niet-generaliserende behandeling van de Duitse merken mede, al naar de belangen van ons land, resp. de vaak uiteenlopende belangen van handel en industrie, zulks medebrengen. De tot dusver gevolgte gedragslijn, de Duitse merken ten behoeve van ons land op voorzichtige wijze te gebruiken, nl. door verkoop tegelijk met of licentieverlening aan een het merk reeds eerder gebruikende onderneming, of aan een onderneming, die de waarborg biedt het artikel in dezelfde kwaliteit te kunnen produceren, of door blokkeren ten behoeve van een ander merk, dient zo lang mogelijk te worden voortgezet. Deze merken zouden in elk geval niet aan Duitsers moeten worden gerestitueerd.

Moet tenslotte de eindafrekening worden opgemaakt, dan dient de mogelijkheid tot het blokkeren van die merken te worden geeïst, welke, in verband met de voortschrijdende industrialisatie van ons land, er toe zouden kunnen dienen een zelfs toekomstige industrie te steunen. Met name zou tot het doorhalen van merken niet moeten worden besloten, daar zij dan ter algemene beschikking zouden komen.

De overblijvende merken zouden dan aan de Duitsers kunnen worden gerestitueerd of aan de Nederlandse importeur worden overgedragen. In de meeste gevallen zal dit op hetzelfde neerkomen, daar hun belangen evenwijdig lopen. Dit zal dus het geval zijn met die merken, welke voor ons land geen praktische waarde hebben en met die, welke bij artikelen behoren, op de verdere invoer waarvan ons land, daar het ze nodig heeft, hoge prijs stelt.

Op het recht op individuele behandeling van de merken door elk land zal derhalve aanspraak dienen te worden gemaakt. Ongetwijfeld zal daarnaast voor die beroemde wereldmerken, waarbij alle landen belang hebben, de buiten Duitsland ontstane verwarring dienen te worden opgelost. Deze merken zijn echter juist degene, waarover in de meeste landen, met name in die met een sterk ontwikkelde chemische industrie, reeds is beschikt. De behandeling van deze merken zal dus niet bij het vredesverdrag ter sprake komen, daar men te hunnen aanzien reeds tegenover een voldongen feit is geplaatst. Zij zouden het onderwerp moeten zijn van een conferentie, welke indirect het gevolg van de oorlog zou zijn en zich dan zou moeten bezighouden met de inter-geallieerde behandeling van vroegere Duitse merken, welke, ten dele reeds van 1940 af, in geallieerde handen zijn overgegaan. Zulk een conferentie is wel noodzakelijk, waar het hier veelal pharmaceutica betreft en het merkenrecht van de producerende onderdaan van de ene staat vooral dient tot

bescherming van de kopende onderdaan van de andere. Dit artikel zou niet volledig zijn, indien niet werd ge-wezen op het argument, hetwelk de Duitsers t.a.v. ons land nog in het bijzonder in het geding brengen, nl. dat art. 20 van de Merkenwet bepaalt, dat het merk aan het producerende bedrijf is gebonden. Zij vergeten daarbij echter, dat deze bepaling practisch waardeloos is, daar men het merk kan doorhalen en onmiddellijk weer op een ander kan doen inschrijven.

Tenslotte vragen wij de Duitsers, die een ethisch-juridisch argument in het geding brengen en thans zo voor het recht opkomen, vooral hen, die ons in talrijke mondelinge gesprekken verzekerden, dat zij deze houding ook tijdens het nazi-régime zouden hebben aangenomen (!), welk onrecht er wel steekt in het inbeslagnemen van Duitse merken? Hoewel ideële eigendom en daardoor in de Duitse buitenlandse boedel moeilijker te likvideren dan de mate-riële, vormen de merken niettemin een deel van de Duitse eigendommen in het buitenland, waarop direct verhaal mogelijk is. Door verstandige, geselecteerde likvidatie ten eigen bate mede van de vroegere Duitse merken, voor zover daarmee het belang van ons land is gediend, schendt Nederland, met recht de verpersoonlijking van het internationale juridische geweten, allerminst zijn traditie en vervult daardoor tevens zijn dure plicht de Duitse eigendommen ten behoeve van het eigen volk zo veel mogelijk dienstbaar te maken.

Scheveningen.

Mr Dr C. SCHOUTEN

## AANTEKENING.

### DE MILLIOENENNOTA.

Met de opening van de gewone jaarlijkse zitting der Staten-Generaal op de derde Dinsdag in September heeft de gebruikelijke indiening van het Ontwerp Rijksbegroting, ditmaal voor het dienstjaar 1949, met de bijbehorende „Nota betreffende de toestand van 's Rijks financiën” plaatsgevonden.

Na de inleiding geeft de Nota een overzicht van de dienstjaren 1940 t/m 1948, vervolgens een beschouwing over de vermogenspositie van het Rijk, een bespreking in onderdelen van de Ontwerp Begroting 1949, een uiteenzetting betreffende het door het Centraal Planbureau opgestelde Nationale Budget voor 1949 en een bespreking van afzonderlijke onderwerpen. In een slotbeschouwing wordt een samenvattende typering gegeven van het stadium, waarin het economisch en financieel herstel zich bevindt.

#### A. Inleiding.

In de inleiding gewaagt de Minister met dankbaarheid, dat in het jaar van het gouden Regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina — het jaar ook van de overgang der Koninklijke waardigheid in handen van Koningin Juliana — de Nota, betreffende de toestand van 's Rijks financiën, een minder somber geluid kan doen horen dan de voorafgaande jaren sedert Nederlands bevrijding het geval is geweest.

De geleidelijke verbetering van de financiële toestand des lands zal weldra een stadium hebben bereikt, waarin niet alleen — zoals in 1948 — de Gewone Dienst een groot overschot laat, maar waarin ook de Buitengewone Dienst I (de dienst van uitgaven van aflopend karakter, uit oorlog en bezetting, volgend) nagenoeg geheel uit de gewone middelen zal kunnen worden gefinancierd.

Dit moge blijken uit de tabel bovenaan op blz. 753. Hierbij wordt aangetekend, dat in de Ontwerp-Begroting voor 1949 rekening moest worden gehouden met de nieuwe wet op de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten, waardoor de laatste f 100 miljoen meer ontvangen dan volgens de oude regeling.

OMSCHRIJVING	Vastge- stelde begroting 1948	Gecorri- geerde begroting 1948	Ontwerp- begroting 1949
	(in miljoenen gulden)		
<b>GEWONE DIENST</b>			
Uitgaven .....	2.427	2.367	2.417
Middelen .....	2.738	3.191	3.156
Voordelig saldo .....	311	824	739
<b>BUITENGEWONE DIENST I</b>			
Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter			
Uitgaven .....	1.091	1.141	816
Middelen .....	54	54	76
Nadelig saldo .....	1.037	1.087	740
<b>GEWONE DIENST EN BUITENGEWONE DIENST I</b>			
Uitgaven .....	3.518	3.508	3.233
Middelen .....	2.792	3.245	3.232
Nadelig saldo .....	726	263	1
Nadelig saldo Landbouw- Egalisatiefonds .....	498	602	365
Het werkelijk saldo 1948 van het Landbouw-Egalisa- tiefonds zal naar thans be- kende gegevens meer be- dragen .....	104	—	—
Totaal nadelig saldo .....	1.328	865	366
<b>BUITENGEWONE DIENST II</b>			
Kapitaalsuitgaven en -ont- vangsten			
Uitgaven .....	473	479	366
Middelen .....	50	50	72
Saldo .....	423	429	294

Bij de bovenstaande vergelijking dient men voorts in aanmerking te nemen, dat de uitgaven ten laste van de Buitengewone Dienst I voor een belangrijk deel, hoewel niet het staatsvermogen vermeerderend, naar haar aard met kapitaalsuitgaven gelijk zijn te stellen, vóór zover zij n.l. het nationale vermogen versterken. Dit geldt in meer of mindere mate voor de belangrijke uitgaven wegens herstel van oorlogsschade ad f 482-miljoen.

In het wetsontwerp Materiële Oorlogsschaden wordt voor deze uitgaven een speciale dekking voorzien, n.l. jaarlijks terugkerende belastinginkomsten tot een bedrag van ca f 250 miljoen en, voor zover de stand der middelen daartoe noodzaakt, leningen voor het restant. Zou het systeem van het wetsontwerp Materiële Oorlogsschaden reeds bij het opstellen van deze begroting hebben gegolden, dan zou het resultaat zijn geweest, dat — indien de opbrengst der voorgenomen belastingen als baten tegenover de uitgaven voor herstel van oorlogsschade zouden zijn opgevoerd — het saldo van de Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I f 250 miljoen gunstiger zou zijn geweest, namelijk in plaats van f 0,7 miljoen nadelig, ruim f 249 miljoen voordelig.

Hiertegenover staat echter, dat — in overeenstemming met de procedure van voorafgaande jaren — het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds bij de raming der uitgaven zowel op de Gewone Dienst als op de Buitengewone Dienst I buiten beschouwing is gelaten. Feitelijk zou dit nadelig saldo van f 365 miljoen ten laste van één der genoemde onderdelen van de begroting moeten komen. Het consumptief karakter van deze uitgaven staat immers op de voorgrond.

Betreekt men ook deze factor in de beschouwingen, dan slaat de balans weer naar de andere zijde door en resulteert een nadelig saldo van f 365 miljoen min f 249 miljoen is f 116 miljoen.

De Buitengewone Dienst II wijst een tekort aan van f 294 miljoen. Hierbij dient echter onmiddellijk te worden opgemerkt, dat de kapitaalsuitgaven bij definitie en afgezien van financiële conjunctuurpolitiek door leningsgelden mogen worden gedekt. In het raam ener financiële conjunctuurpolitiek zou kunnen worden gesteld, dat ditmaal zelfs de kapitaalsuitgaven uit de belastingopbrengsten zouden moeten worden gedekt. Een dergelijke fiscale poli-

tiek zou echter een zo zware last op het bedrijfsleven leggen — omdat kapitaaldienst en herstel tezamen een te groot offer vereisen — dat het herstel niet bereikt zou worden.

Na B een overzicht der dienstjaren 1940 t/m '48, volgt een behandeling van

### C. „De vermogenspositie van het Rijk”:

De staatsbalans per 31 December 1947 kan als volgt worden samengevat:

#### Staatsbalans per 31 December 1947.

(in miljoenen gulden)	
Activa .....	19.375
Nadelig saldo ..	15.224
	34.599
Schulden .....	15.764
korte .....	9.208
lange .....	6.556
Diverse passiva ..	9.627
	34.599

De betekenis van de hier samengevatte balans moet vnl. hierin worden gezocht, dat deze in beknopte vorm een overzicht geeft van de grootte en samenstelling der staatsschuld (in ruime zin) en van de daartegenover staande liquide middelen, vorderingen en andere activa.

### D. Ontwerp-Begroting 1949.

In de inleiding werden reeds de uitgaven der vastgestelde begroting 1948 en die der Ontwerp-Begroting 1949 vermeld.

Het hierna volgende overzicht geeft een inzicht in de verdeling der uitgaven over de diverse doeleinden (zie tabel bovenaan op blz. 754).

Hierbij is te worden opgemerkt, dat een vergelijking met oorspronkelijk vastgestelde begrotingen niet anders dan onvolledig kan zijn. Na het vaststellen der begrotingsontwerpen, welke ontwerpen in hoofdzaak zijn gebaseerd op de ramingsgegevens, welke in de eerste helft van het aan het begrotingsjaar voorafgegane kalenderjaar bekend waren, kunnen zich uiteraard tal van omstandigheden voordoen, zowel aan de uitgaven- als aan de midde-lenzijde, welke het begrotingsbeeld belangrijk wijzigen. Gezien de overgangstijd, waarin wij leven, is dit ten aanzien van de begroting 1948 zelfs in sterkere mate het geval dan in de normale jaren van vóór de oorlog.

Rekening houdende met a. de te verwachten suppletoire verhogingen op grond van wet of op grond van wet of besluit en op grond van te laag gebleken ramingen, b. de onbeschikt blijvende bedragen en c. de verhoogde middelenraming voor 1948, geeft een vergelijking van de ontwerp-begroting 1949 met de gecorrigeerde begroting 1948 een beeld, zoals blijkt uit de eerste tabel.

Zo gezien wijst de Ontwerp-Begroting voor 1949 dus, wat de Gewone Dienst, de Buitengewone Dienst I en het Landbouw-Egalisatiefonds gezamenlijk betreft, een budgetverbetering aan van f 499 miljoen.

Dit resultaat is bereikt door een lagere raming der uitgaven van de Rijksbegroting ad f 275 miljoen, een lagere middelenraming ad f 13 miljoen en een lagere raming van het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds ad f 237 miljoen.

Wat tenslotte de middelen betreft, geven we in onderstaande tabel de raming der belastingopbrengsten.

	Raming voor 1948, na aftrek uitkeringen provincie en gemeenten	Raming 1949
Inkomstenbel., na aftrek van voorheffingen ..	621	639
Omzetbelasting .....	488	712
Loonbelasting .....	329	456
Invoerrechten .....	167	215
Vereveningsheffing .....	170	200
Accijns op tabak .....	137	155
Vennootschapsbelasting	100	160
Andere belastingen .....	322	382
Totaal .....	2.334	2.919

Categorieën	Gewone dienst		Buitengewone Dienst I (Uitgaven van aflopend karakter)		Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven)	
	1948	1949	1948	1949	1948	1949
	(in miljoenen gulden)					
Nationale Schuld	558	544	17	52	—	—
Buitenlandse Dienst	32	34	1	1	—	—
Politie en Justitie	125	173	46	29	3	5
Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	295	337	1	0	6	8
Herstel oorlogsschade <sup>1)</sup>	58	52	610	491	1	0
Militaire uitgaven	409	497	240	137	45	123
Waterstaat	71	73	—	—	67	73
Verkeer	16	17	1	—	4	8
Luchtvaart	16	12	—	—	28	19
Uitgaven ter bevordering van handel en nijverheid, niet opgenomen bij een der andere categorieën	19	19	0	0	54	64
Uitgaven ter bevordering van landbouw en visserij, niet opgenomen bij een der andere categorieën	48	55	15	3	10	8
Distributie-, controle- en prijsbeheersingsapparaat	48	24	49	30	—	—
Prijssubsidies, exclusief Landbouw-Egalisatiefonds	—	—	50	18	—	—
Sociale voorzieningen	332	346	39	39	1	1
Volkshuisvesting	20	31	1	2	248	54
Overzeese Gebiedsdelen	2	1	9	10	—	—
Algemene uitkeringen aan gemeenten en provinciën	200	—	—	—	—	—
Goederen, bestemd voor doorverkoop	—	—	12	—	—	—
Bestuurskosten, niet opgenomen bij een der andere categorieën	117	115	0	1	5	3
Pensioenen	57	71	—	—	—	—
Wachtgelden, non-activiteitswedden, e.d.	4	16	—	3	—	—
Totaal	2.427	2.417	1.091	816	472	366
Landbouw-Egalisatiefonds	—	—	498	365	—	—
Totaal-Generaal	2.427	2.417	1.589	1.181	472	366

<sup>1)</sup> Inbegrepen uitgaven, welke niet vallen onder die, waarvoor in het wetsontwerp op de materiële oorlogsschaden een speciale dekkingregeling is voorzien.

#### E. Rijksbegroting en Nationaal Budget 1949.

De Regering heeft uitvoering gegeven aan haar voorstellen in de Nota betreffende de toestand van 's Rijks financiën een Nationaal Budget voor 1949 op te nemen. Een zodanig budget immers verschaft een duidelijk inzicht in de onderlinge samenhang tussen de verschillende sectoren van het economisch leven. Met name biedt het een achtergrond waartegen de voorstellen t.a.v. het overheidsbeleid kunnen worden geplaatst.

Het budget is gebaseerd op een aantal voorstellen van het Centraal Planbureau, ten aanzien waarvan de Regering haar standpunt evenwel nog niet heeft bepaald. Deze zijn voornamelijk gericht op een verantwoord deficit in het handelsverkeer met het buitenland en een verdere toename van het productieve nationaal vermogen. Dit zal het naar de mening van het Centraal Planbureau o.a. noodzakelijk maken de invoer van de thans gerantsoeneerde verbruiksartikelen niet te verhogen boven het niveau van 1 Juli 1948, naar mogelijkheid de invoer van niet-essentiële goederen en die uit de dollargebieden te beperken, de uitvoer te stimuleren, de industriële investeringen op te voeren en voorts te streven naar het herstel van het inter-Europese multilateraal handelsverkeer.

De genoemde voorstellen resulteren in een productietoename van ca 6 pCt ten opzichte van 1948, een toename van het nationaal vermogen met ruim f 1 milliard, een netto-bedrijfsinvestering in productiemiddelen (met inbegrip van woningen) en voorraden van ca f 1,9 milliard en een overall-tekort in het goederen- en dienstenverkeer met het buitenland van ruim f 0,8 à f 0,9 milliard.

In een vijftal rekeningen en een samenvattend diagram, dat wij hieronder afdrucken, zijn de geld- en goederenstromen weergegeven, welke zich bij de uitvoering van de genoemde voorstellen vermoedelijk zullen bewegen tussen de verschillende groepen van huishoudingen.

#### Slotbeschouwing.

In zijn slotbeschouwing geeft de Minister een samenvattende typering van het stadium, waarin het economisch en financieel herstel zich bevindt.

Na te hebben gereleveerd, dat de reeds in het vorig jaar uitgesproken verwachting van een niet onbevredigende ontwikkeling van de economische toestand van Nederland, wat de binnenlandse verhoudingen aangaat, bevestiging vindt in de huidige omstandigheden, neemt de Minister

enkele onderdelen van het economisch leven in beschouwing.

De bruto-productie-index in 1948 zal, naar wordt verwacht, die van 1938 met 3 pCt overtreffen. Dit betekent echter nog geen volledig herstel van het productieniveau van vóór de oorlog, omdat de bevolking sedert 1938 met ca 13 pCt is toegenomen, zodat bij een evenredige vermeerdering de productie-index tot 113 moest zijn gestegen.

De productiviteit per hoofd van de bevolking bedraagt nog slechts 90 pCt van die van 1938. Hierin zal in hoofdzaak door verdere aanvulling en modernisering van de industriële en agrarische outillage verbetering moeten worden gebracht; doch ook de arbeidsinspanning zal moeten worden verhoogd. Over het geheel is de voorraadpositie der industrie bevredigend, misschien zelfs op verschillende plaatsen overvloedig.

Vervolgens beziet de Minister de situatie der industriële productie naar enkele der meest belangrijke bedrijfstakken en constateert daarbij, dat niet alle branches in voldoende mate tot de bereikte vooruitgang hebben kunnen bijdragen; o.a. is dit het geval ten aanzien van de bouwnijverheid, die met verschillende moeilijkheden, waarvan de onvoldoende materiaalvoorziening er slechts één is, te kampen heeft gehad. Ook de productie-indices van de grafische industrie, de steenkolenmijnbouw, van de agrarische sector, de houtvoortbrenging en van de kledingindustrie bleven in meer of mindere mate bij de algemene neiging tot verbetering achter.

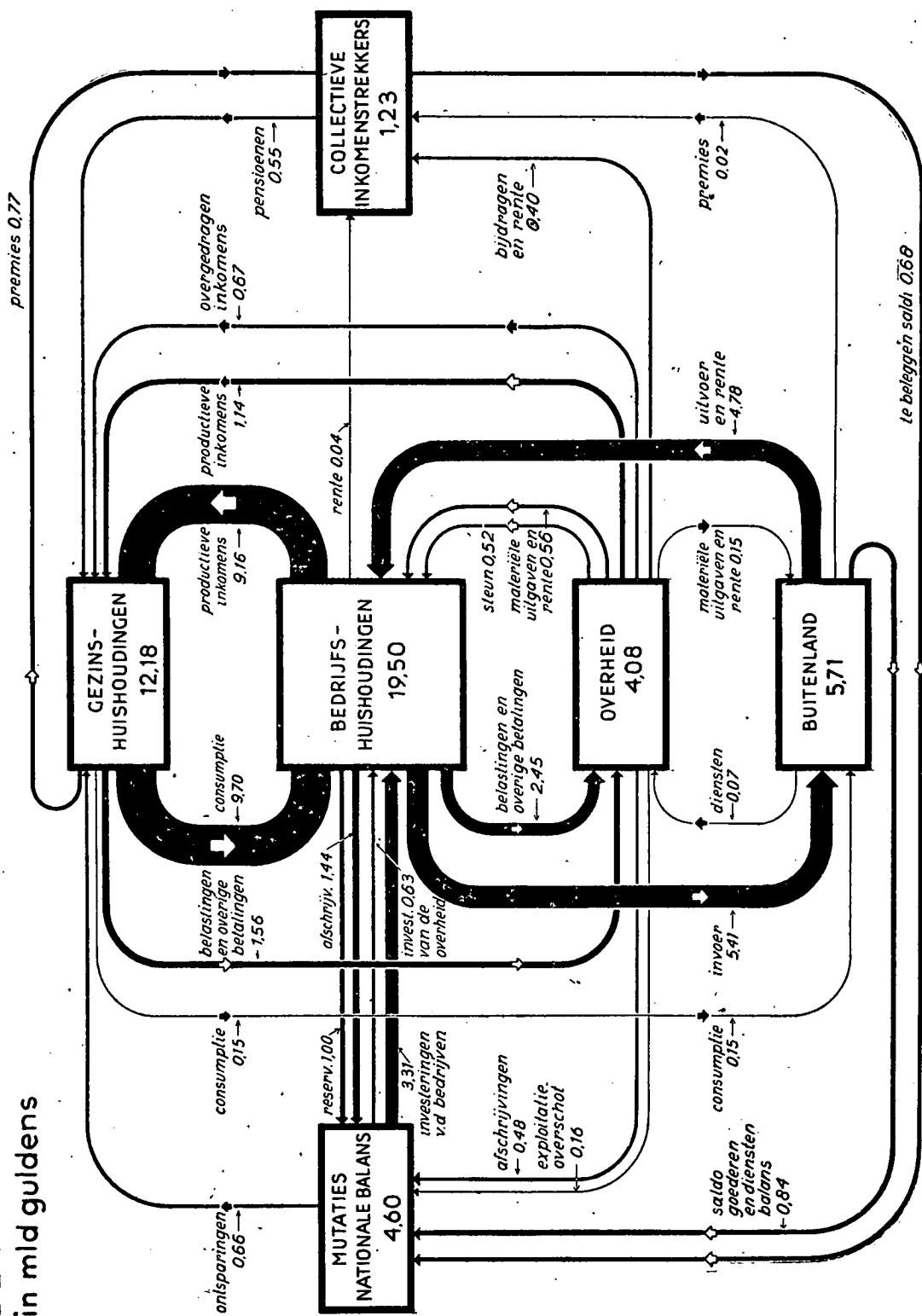
De wereldmarktprijzen liggen over het algemeen nog op een hoog niveau. Niettemin is in de agrarische sector reeds een prijsdaling waarneembaar; welke — naast een ingrijpende wijziging in het beleid — een der oorzaken is van de lagere ramingen der uitgaven ten laste van het Landbouw-Egalisatiefonds.

De vermindering van het nadelig saldo van dit fonds weerspiegelt onder andere een belangrijke stap in de richting van een beperking van de politiek der prijssubsidies en van opheffing van vele belemmerende bepalingen ten aanzien van de goederencirculatie. Verdergaande stappen op dit laatste gebied zijn in verband met de deviezenpositie in hoge mate afhankelijk van de omvang der buitenlandse hulpverlening, die in de komende tijd zal kunnen worden verkregen. Hoe ruimer deze wordt verleend, des te sneller en vollediger zal op deze weg kunnen worden voortgegaan, waarmede dan tevens een der on-



**DE NEDERLANDSE VOLKSHUISHOUDING 1949**

in mild guldens



C.P.B. 6.9.48

misbare voorwaarden wordt vervuld voor de verwezenlijking van de Economische Unie met België en Luxemburg. Hierbij zal nauwgezet rekening worden gehouden met de gevolgen daarvan voor de kosten van levensonderhoud, terwijl op het gebied van de loon- en prijspolitiek de instandhouding van sociaal gerechtvaardigde en economisch verantwoorde loon- en prijsnormen zal worden bevorderd.

Na in het kort het nog bestaande ongunstige verschil tussen in- en uitvoer, alsmede de pogingen, om binnen het raam van de aan het Marshall-plan deelnemende landen, ter oplossing van de ook voor Nederland belangrijke problemen van het Europese handelsverkeer, te komen tot een veelzijdig betalingsverkeer, in zijn slotbeschouwing te hebben betrokken, spreekt de Minister de overtuiging

uit, dat van de hulpverlening ingevolge het Marshall-plan alleen een resultaat van blijvende waarde wordt bereikt, wanneer de besteding wordt gericht, niet alleen op datgene wat bevorderlijk is om de arbeidsproductiviteit in stand te houden, maar in het bijzonder op alles wat er toe kan dienen om de industrialisatie krachtig te bevorderen, de landbouw technisch te verbeteren en de productiekosten in het algemeen door rationalisatie te doen dalen. Evenals het vorig jaar roept de Minister het Nederlandse volk op tot besparing en uiterste zuinigheid in de consumptieve sfeer en wat de productiebedrijven betreft tot matigheid in de winstuitkeringen en voorzichtigheid bij het aanhouden van voorraden, gezien het daaraan verbonden prijsrisico.

De financiële toestand laat zijns inziens toe deze oproep thans te doen vergezeld gaan van de aankondiging van enkele fiscale maatregelen, die hierop zullen aansluiten.

Eén bemoedigend teken is, dat aan de intering van het nationale vermogen een einde is gekomen. Uit berekeningen van het Centraal Planbureau blijkt, dat voor een bedrag van f 540 miljoen meer is geproduceerd dan verbruikt, zodat het nationaal vermogen met dit bedrag is toegenomen.

Ondanks de gunstige factoren, welke zijn te onderkennen, verheelt de Minister zich niet, dat ook thans de gevaren voor onze financiële en economische verhoudingen niet voor goed zijn geweken; niet alleen in dier voege, dat nog steeds een latente dreiging aanwezig is, maar ook in die zin, dat het herstel der financieel-economische verhoudingen nog slechts naar een evenwicht tendeeft, een evenwicht, dat niet meer dan labiel is.

Een belangrijke moeilijkheid ligt o.a. daarin, dat, naarmate de buitenlandse schuld als negatieve component van het nationale vermogen toeneemt, daartegenover de in omvang eveneens toenemende positieve componenten gezamenlijk een dusdanig rendement in deviezen zullen moeten afwerpen, dat hierdoor de groeiende lasten in deviezen, welke uit de aan het buitenland verschuldigde rente en aflossing voortvloeien, zullen kunnen worden gedekt.

Bovendien moet worden erkend, dat het herstel van de gewenste vervoerrelaties binnen enkele jaren zal nopen tot verlaging van belastingdruk, waarmede de Minister zich dan ook voorstelt reeds dit jaar een begin te maken. Slechts door voortgaande beperking van rijksuitgaven, door liquidatie van instanties voor oorlogs- en crisiseconomie, door afsnijding van wat binnen het raam van een verantwoord en constructief beleid maar even kan worden gemist en door uiterste rationaliteit in datgene wat moet blijven verricht, is de vereiste stabiliteit in de binnenlandse politiek te bereiken; een stabiliteit, waarbij de financiële draagkracht van ons volk niet wordt overspannen, maar anderdeels toch wordt opgebracht, wat voor voortgang van het herstel onmisbaar is te achten:

## INTERNATIONALE NOTITIES.

### DE AMERIKAANSE INVESTERINGEN IN HET BUITENLAND.

De Amerikaanse investeringen in het buitenland, zowel van de Regering als van particulieren, namen gedurende 1947 toe met \$ 8.100 mln tot \$ 28.800 mln. Van dit totale bedrag waren \$ 16.700 mln particuliere investeringen, de rest (\$ 12.100 mln) regeringscredieten. Deze cijfers zijn schattingen van het „United States Department of Commerce” als resultaat van een gedetailleerde studie over de internationale transacties gedurende 1946-'47, welke dit jaar zullen worden gepubliceerd, aldus „The Statist” van 4 September 1948. De investeringen van het buitenland in de Verenigde Staten bleven gedurende 1947 ongeveer op dezelfde hoogte als in 1946, d.i. ongeveer gelijk aan de particuliere investeringen van Amerika aan het buitenland: \$ 16.500 mln.

Van de genoemde toeneming met \$ 8.100 mln komt \$ 1.100 mln op rekening van de particuliere Amerikaanse investeringen; dit is de grootste stijging sedert 1928, toen de netto particuliere investeringen stegen met \$ 1.500 mln. Het karakter van deze investeringen was echter in 1928 geheel anders dan in 1947: in 1928 investeringen in dollarobligaties van tal van landen, in 1947 financiering van gecontroleerde ondernemingen en van de Internationale Bank. De Internationale Bank en het Internationale Monetair Fonds trokken het grootste deel van de toeneming van de investeringen der Amerikaanse Regering naar zich. Groot-Brittannië genoot het grootste crediet (\$ 2.850 mln), dat de Amerikaanse Regering aan een land verleende. Onder de toeneming van de regerings-

investeringen in het buitenland vielen voorts \$ 800 mln aan leningen aan de Export-Import Bank, \$ 300 mln aan credieten bij de verkoop van surplusgoederen en schepen en \$ 200 mln bij terugbetalingen van leningen door andere landen.

### DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING VAN CHILI.

De economische toestand in Chili vertoont grote overeenkomst met die in de meeste andere Zuid-Amerikaanse landen: deviezenmoeilijkheden als gevolg van een acuut dollartekort, toenemende industrialisatie, grote particuliere en overheidsinvesteringen. De valutavoorraad van de centrale bank van Chili is van U.S. \$ 110 mln in 1945 tot ongeveer U.S. \$ 50 mln eind 1947 gedaald. In 1946 bedroeg het overschot van de buitenlandse handel, bij exporten ten bedrage van 1.049 mln pesos en importen van 953 mln pesos, 96 mln Chileense pesos. In 1947 daalde het actieve saldo, doordat de importen sterker stegen dan de exporten, tot 64 mln pesos. De import bedroeg nl. in dat jaar 1.288 mln pesos, terwijl de export een waarde van 1.352 mln pesos bereikte. Dientengevolge moest de structuur van de buitenlandse handel wijziging ondergaan en een „deviezenbegroting” worden opgesteld, waardoor in de meest dringende behoeften zou kunnen worden voorzien. Voor de invoer werd een drietal koersen vastgesteld, t.w. voor essentiële goederen, als levensmiddelen, industriële grondstoffen en bepaalde machines, de officiële dollarkoers van 31 pesos per Amerikaanse dollar, daarnaast een koers van 43 pesos per dollar voor de import van „minder noodzakelijke” goederen en tenslotte worden voor andere invoer-goederen, zoals luxe goederen, slechts vergunningen verstrekt, zonder koersvaststelling, d.w.z. de importeurs moeten hun benodigde deviezen kopen op de vrije markt, waar de koers momenteel op 59 à 60 pesos per dollar ligt. Door deze hoge koers wordt de invoer van tal van artikelen sterk belemmerd. De uit de export verkregen deviezen worden, al naar gelang de goederensoort, tegen tussenkoersen tussen de „oude” dollarprijs van 31 en de „nieuwe” van 43 pesos, verrekend.

De ontwikkeling van de productie is — zo vernemen wij verder uit de „Neue Zürcher Zeitung” van 18 September 1948 — in Chili als gunstig te beschouwen: de productie van salpeter heeft in 1947-'48 ongeveer 1,8 mln ton bedragen, het hoogste productiecijfer sedert 1934; de koperproductie wordt voor het lopende jaar op 0,5 mln ton geschat. Ook de steenkoolproductie vertoont stijgende cijfers. Voor de uitbreiding van de salpeter- en koperproductie zijn investeringsprogramma's voor lange termijn uitgewerkt. Ook Noord-Amerikaanse credieten worden voor de uitbreiding van de Chileense industriële productie aangewend, bijv. een crediet van de Export-Import Bank van \$ 66 mln; \$ 28 mln van dit crediet zijn bestemd voor de staalindustrie. De Internationale Bank voor Wederopbouw verleent een crediet van \$ 16 mln, waarvan \$ 2,5 mln voor de modernisering van de landbouw en \$ 13,5 mln voor de uitbreiding van waterkrachtinstallaties zijn bestemd. Men hoopt in Chili in 1950 te kunnen beginnen met de voortbrenging van staal. Hoogovens met een capaciteit van 600 ton zijn in aanbouw. De staalbedrijven zullen tezamen met de eveneens in aanbouw zijnde tinsmelterijen een jaarproductie van 165.000 ton bereiken.

### GELD- EN KAPITAALMARKT.

De discontonoteringen voor schatkistpromessen gaven, althans wat de kortere termijnen betreft, in de afgelopen week een voortgaande daling te zien. Dit werd vooral veroorzaakt door de omstandigheid, dat de banken niet alleen het provenu van vervallen promessen herbelegden in jaarpapier, dat van de Agent werd afgenomen, doch ook door aankoop in de open markt de lege maanden in hun

schatkistpapierportefeuilles enigszins trachtten aan te vullen. Zodoende was er een regelmatige vraag naar December- t/m Februaripapier, zonder nochtans veel aanbod te ontmoeten. Het marktdisconto voor Decemberpromessen daalde dan ook tot  $1\frac{1}{16}$  pCt, terwijl Januari- en Februaripapier practisch  $1\frac{1}{8}$  pCt noteerden. In de marktdisconto's voor de langere termijnen kwam vrijwel geen verandering. Callgeld was gedurende de gehele week zeer ruim aangebond tegen  $\frac{3}{4}$  pCt.

De aandelenmarkt toonde gedurende de gehele week een vrij lusteloos beeld; bij zeer geringe omzetten brokkelden de koersen van vrijwel alle fondsen enigszins af. Vooral scheepvaartwaarden stonden nogal onder druk, waardoor enige koersverliezen optraden. Deze tak van bedrijf is van oudsher zeer conjunctuurgevoelig en naar het schijnt, beginnen zich hier reeds merkbare tekenen van toenemende concurrentie en daling der vrachtprijzen voor te doen, met name onder invloed van een gedeeltelijke mobilisering der Amerikaanse koopvaardijvloot, welke uit kostprijzoverwegingen niet nu toe minder gewicht in de schaal legde, doch bij de uitvoering van het Marshall-plan gedwongen voor de helft der overzeese vervoeren wordt ingeschakeld. Ook de Indische fondsen konden zich niet aan de algemene koersdaling onttrekken,

met uitzondering van de handelsvennootschappen, waarvoor de winstkansen vrij goed schijnen te zijn.

De staatsfondsenmarkt was in de verslagperiode vrijwel onbewogen. De koersen handhaafden zich nagenoeg op het peil van de voorgaande week, zodat bijv. de 3-3 $\frac{1}{2}$  pCt 1947 aan het einde der week 97 $\frac{15}{16}$  noteerde en de 3 pCt investeringscertificaten 97 $\frac{9}{16}$  pCt.

Onderstaende tabel geeft een overzicht van de veranderingen in de koersen van enige belangrijke fondsen gedurende de afgelopen week.

	10 Sept. 1948	17 Sept. 1948
A.K.U. ....	161 $\frac{1}{2}$	157 $\frac{1}{4}$
v. Berkel's Patent .....	129 $\frac{1}{2}$	125 $\frac{1}{4}$
Lever Bros. Unilever C.v.A. ....	294	289
Philips G.b.v.A. ....	254	252
Koninklijke Petroleum .....	350 $\frac{1}{2}$	345 $\frac{1}{4}$
H.A.L. ....	196	189 $\frac{1}{4}$
N.S.U. ....	183 $\frac{1}{2}$	177 $\frac{1}{4}$
H.V.A. ....	268	263 $\frac{1}{2}$
Deli Mij. C.v.A. ....	161 $\frac{1}{2}$	160
Amsterdam Rubber .....	—	172 $\frac{1}{4}$
Internatio .....	191	197 $\frac{1}{4}$

## STATISTIEKEN.

## FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	48.381	17.587	268	23.350
19 Aug. 1948	22.440	21.828	268	21.551
26 Aug. 1948	22.450	21.838	271	21.460
2 Sept. 1948	22.462	21.853	263	21.411

Data	F.R.-biljetten in circulatie.	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
19 Aug. 1948	23.863	20.531	1.963	17.603
26 Aug. 1948	23.864	20.412	1.902	17.668
2 Sept. 1948	23.952	20.271	1.693	17.724

## BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
19 Aug. 1948	52.817	245.536	125.042	155.300	426.000
26 Aug. 1948	52.817	244.595	125.042	156.800	426.000
2 Sept. 1948	52.817	248.503	125.042	165.500	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
6 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
19 Aug. 1948	835.764	210.194	853	207.640
26 Aug. 1948	844.894	204.325	858	202.001
2 Sept. 1948	877.411	196.626	805	194.222

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.  
(in miljoenen guldens).

Actief data	23-8-'48	30-8-'48	7-9-'48	13-9-'48	Passief data	23-8-'48	30-8-'48	7-9-'48	13-9-'48
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	— <sup>1)</sup>	— <sup>1)</sup>	— <sup>1)</sup>	— <sup>1)</sup>	Kapitaal .....	20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schalkistpapier en schuldbrieven door de Bank gekocht	—	—	—	—	Reservefondsen .....	12,8	12,8	12,8	12,8
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.800,0	1.800,0	1.800,0	1.800,0	Bijzondere reserves .....	54,5	54,5	54,4	54,4
Beleningen	143,7 <sup>2)</sup>	146,7 <sup>2)</sup>	147,9 <sup>2)</sup>	144,4 <sup>2)</sup>	Pensioenfondsen .....	20,0	20,0	20,1	20,1
Voorschotten aan het Rijk	—	—	—	—	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften) .....	117,6	117,2	116,9	116,7
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte) .....	3.009,5	3.077,5	3.064,5	3.040,7
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal .....	481,7	454,8	454,8	454,8	Bankassigntaties in omloop .....	0,1	0,7	—	0,1
Zilveren munt, enz. ....	0,9	0,9	1,0	1,0	Rekening-courant saldo's: 's Rijks Schatkist .....	636,1	523,1	526,6	507,2
Papier op het buitenland .....	297,7	304,3	304,0	313,2	Geblokkeerde saldo's van banken .....	46,4	43,1	41,6	67,5
Tegoed bij correspondenten in het buitenland .....	130,7	146,6	156,6	146,7	Geblokkeerde saldo's van anderen .....	21,6	19,7	21,7	22,5
Bul enl. betaalmiddelen .....	5,5	5,8	5,8	5,8	Vrije saldo's .....	549,4	600,7	620,5	635,4
Belegging van kapitaal, reserves en pensiofondsen .....	105,6	104,7	102,6	104,7	Diverse rekeningen .....	201,5	227,9	228,7	229,1
Gebouwen en inventaris .....	2,5	2,5	2,5	2,5					
Diverse rekeningen .....	221,2	250,9	252,6	253,4					
	4.689,5	4.717,2	4.727,8	4.726,5		4.689,5	4.717,2	4.727,8	4.726,5
<sup>1)</sup> Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen .....	<sup>1)</sup> —	<sup>1)</sup> —	<sup>1)</sup> —	<sup>1)</sup> —	Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten .....	145,7	146,9	146,6	145,8
<sup>2)</sup> Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99) .....	<sup>2)</sup> 36,9	<sup>2)</sup> 36,9	<sup>2)</sup> 36,9	<sup>2)</sup> 36,9					

## DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte belans op 20 September 1948.

Activa.			
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f — ) Rijbank „ — ) Agentsch. „ 4.900,—		4.900,— <sup>1)</sup>
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, sub 4, van de Bankwet 1948)			—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.800.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank f 137.364.913,52 <sup>2)</sup> Bijbank „ 359.425,56 Agentsch. „ 5.051.110,77		
Op effecten, enz.	f 142.775.449,85		
Op goederen en celen	„ 142.023.178,31 <sup>2)</sup> „ 752.271,54		f 142.775.449,85 <sup>2)</sup>
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)			—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 454.862.923,20		
Zilveren munt, enz.	„ 1.114.575,16		455.917.498,36
Papier op het buitenland	f 321.126.900,—		
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	„ 149.864.704,87		
Buitenlandse betaalmiddelen	„ 5.826.208,31		476.817.813,18
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„ 101.698.620,58		
Gebouwen en inventaris	„ 2.500.000,—		
Diverse rekeningen	„ 248.385.319,96		
			f 4.728.159.601,93
Passiva.			
Kapitaal	f 20.000.000,—		
Reservefonds	„ 12.759.703,05		
Bijzondere reserves	„ 54.447.566,03		
Pensioenfonds	„ 20.059.817,62		
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	„ 116.219.505,—		
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	„ 3.015.669.705,—		
Bankassigaties in omloop	„ 101.724,—		
Rekening-courant saldo's:			
's Rijks Schatkist	f 504.049.278,37		
Geblokkeerde saldo's van banken	„ 68.282.593,62		
Geblokkeerde saldo's van anderen	„ 20.788.937,45		
Vrije saldo's	„ 666.663.054,36		
			1.259.783.863,80
Diverse rekeningen	„ 229.117.720,32		
			f 4.728.159.601,93

- 1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
- 2) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 36.894.550,—
- Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 144.779.156,—

## BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
25 Aug. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.253,3	46,9
1 Sept. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.249,0	51,3
8 Sept. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.248,2	52,0

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
25 Aug. '48	1,1	383,7	5,4	22,0	440,7	16,9	300,3
1 Sept. '48	1,2	401,0	3,9	21,7	460,5	10,1	307,0
8 Sept. '48	1,0	397,5	8,5	21,3	461,9	10,5	308,1

## DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
9 Aug. '48	482.358	323.146	146.175	19.210	143.639
16 „ '48	482.480	520.800	125.986	1.510	144.989
23 „ '48	482.546	297.741	136.166	14	143.703
30 „ '48	455.763	304.279	152.372	14	146.677
7 Sept. '48	455.831	305.032	162.373	14	147.878
13 „ '48	455.840	313.164	152.469	14	144.394
20 „ '48	455.917	321.127	155.691	5	142.775

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
9 Aug. '48	3.020.518	684.628	39.041	23.636	546.422
16 „ '48	3.003.618	656.484	46.203	25.472	543.127
23 „ '48	3.009.528	636.102	46.416	21.603	549.426
30 „ '48	3.077.543	523.136	43.412	19.716	600.685
7 Sept. '48	3.064.494	526.549	41.614	21.729	620.499
13 „ '48	3.040.744	507.221	67.501	22.460	635.423
20 „ '48	3.015.670	504.049	68.283	20.789	666.663

## STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Sept 1948	30 Aug. 1948
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 526.549.207,39	f 523.135.887,08
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 116.464,44	„ 731.995,51
Kasvorderingen wegens creditverstrekking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 550.601.580,90	„ 532.466.408,71
Voorschotten op ultimo Juli 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 37.218.233,36	„ 37.218.233,36
Vorderingen in rekening-courant op Nederlands-Indië	„ 1078.596.834,86	„ 1070.172.844,01
Suriname	„ 31.309.662,54	„ 31.309.662,54
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 256.427.918,95	„ 252.328.825,95

Verplichtingen	7 Sept 1948	30 Aug. 1948
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1556.633.100,—	f 1544.633.100,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1800.000.000,—	„ 1800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 6.074,9 m/m v.o. garantie Bretton Woods f 804 mill.	„ 5270.900.000,—	„ 5231.000.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 146.542.160,—	„ 146.875.842,—
Schuld op ultimo Juli 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	„ 1.872.792,—	„ 1.872.792,—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 14.873.947,84	„ 11.401.148,57
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 622.799.806,32	„ 672.839.331,12
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2475.438.739,49	„ 2473.931.481,08

## ◆ Vacatures ◆

### GEMEENTE 's-GRAVENHAGE.

Bij de Dienst der Stadsontwikkeling en Volkshuisvesting kan worden geplaatst een algemeen ontwikkeld

### ingenieur

of econoom (bij voorkeur met economisch-commerciële ervaring), of **candidaat-notaris**.

Belangstelling voor en inzicht in stedenbouwkundige aangelegenheden is gewenst.

Aanstelling geschiedt, naar gelang van geschiktheid en ervaring, in een daarvoor in aanmerking komende rang.

Uitvoerige sollicitaties, met vermelding van geboortedatum en -plaats, dienen onder no. 221 te worden gezonden aan de Directeur van het Gemeentelijk Bureau voor Personeelsvoorziening, Waldeck Pyramontkade 120, 's-Gravenhage.

Bij diverse Gouvernementsdiensten in Indonesië kunnen worden geplaatst:

### adjunct accountants

in het bezit van M.O. boekhouden of S.P.D. Bezoldiging volgens Indische bezoldigingsregeling, verhoogd met overbruggingsbezoldiging, duurtoeslag, gezinstoelage en event. kindertoelage.

Uitzending voor 3 jaar. Bij afloop contract wordt kortverbandtoelage uitgekeerd, bedragende 25 pCt. der bezoldiging (incl. overbruggingsbezoldiging). Bovendien wordt, dan voor elk jaar dienst een maand salaris als bonus uitgekeerd. Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en praktijkervaring richten aan Hoofd Afdeling Aanneming, Kamer 142, Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, Binnenhof 7, 's-Gravenhage.

Bij de Provinciale Stedenbouwkundige Dienst in Zuid-Holland bestaat gelegenheid tot plaatsing van een

### sociograaf, soc.-geograaf of econ.-geograaf

Het, met goed gevolg afgelegd doctoraal examen in een der bovengenoemde wetenschappen strekt tot aanbeveling.

Ook personen met M.O. acte **Staatshuishoudkunde** of **Aardrijkskunde**, met belangstelling en ervaring in soc.-economisch researchwerk kunnen in aanmerking komen.

Sollicitaties te richten aan de Directeur van bovengenoemde dienst, Riouwstraat 178, 's-Gravenhage.

## DEMKA

### NEDERLANDSCHE STAALFABRIEKEN

-v/h J. M. De Mulnek Keizer N.V. te Utrecht

vraagt ter assistentie van de chef van de Administratie

### een bekwame kracht /

met acte M.O. Boekhouden (of Universitaire Opleiding) en ervaring in de moderne fabrieksadministratie. Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen onder bijvoeging van pasfoto, onder no. 36 aan de Afd. Personeel, Havenweg 7

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

## Groothandel

Algem. Weekblad, gewijd aan de belangen van binnen- en buitenlandse groothandel, waarin opgenomen de mededelingen van de bedrijfsgroep Groothandel

Abonnementsprijs f15,- per jaar, buitenland f17,- per jaar. — Giro 5858

Hoofdredacteur: W. G. N. de Keizer, met regelde medewerking van: Prof. Dr. O. Bakker, Dr. J. Buter, J. M. Fentener van Vlissingen, Mr. G. M. Greup, Mr. G. A. Hungerink, Mr. G. E. Kruseman, Jhr. Mr. E. van Lennep, Mr. W. F. Lichtenauer, Drs. C. A. A. van Lutervelt, E. J. Muller, Dr. H. J. W. van der Poel, Jhr. Mr. H. A. Quarles van Ufford, Mr. Luc Schenderling, Dr. Mr. J. A. M. van Staay

Uitgave: H. A. M. Roelants  
Schiedam — Tel. 69300

## AMSTERDAMSCH E BANK N.V. - INCASSO-BANK N.V.

MAANDSTAAT PER 31 AUGUSTUS 1948

### ACTIEF

Kassa, Kassiers en Daggeldleningen	/ 24.703.995,88
Nederlands schatkistpapier	„ 830.223.600,00
Ander overheidspapier	„ 14.423.500,00
Wissels	„ 1.249.644,24
Bankiers in binnen en buitenland	„ 48.781.887,44
Effecten en syndicaten	„ 5.047.216,01
Prolongatiën en voorschotten tegen Effecten	„ 19.808.701,96
Debiteuren	„ 204.940.530,19
Deelnemingen	„ 16.296.853,67
Gebouwen	„ 6.613.708,51
	<b>f1.172.089.637,90</b>

### PASSIEF

Kapitaal	/ 70.010.000,00
Reserve	„ 32.500.000,00
Bouwreserve	„ 4.000.000,00
Deposito's op termijn	„ 83.001.425,55
Crediteuren	„ 938.150.938,12
Kassiers en genomen daggeldleningen	„ 7.500.000,00
Geaccepteerde Wissels	„ 85.462,41
Door derden geaccepteerd	„ 7.016.923,74
Diverse rekeningen	„ 29.824.888,08
	<b>f1.172.089.637,90</b>

## Vacatures

Bij de Gouvernements- en Belasting-Accountantsdiensten in Indonesië kunnen worden geplaatst:

### accountants

Bezoldiging volgens Indische bezoldigingsregeling, verhoogd met overbruggingsbezoldiging, duurtetoeslag, gezinstoelage, event. kindertoelage en speciale accountantstoelage ad f 300.— per maand.

Uitzending voor 3 jaar. Bij afloop contract wordt kortverbandtoelage uitgekeerd, bedragende 25 pCt. der bezoldiging (incl. overbruggingsbezoldiging). Bovendien wordt dan voor elk jaar dienst een maand salaris als bonus uitgekeerd. Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en praktijkervaring richten aan Hoofd Afdeling Aanneming, Kamer 142, Ministerie Overzeese Gebiedsdelen, Binnenhof 7, 's-Gravenhage.

„De Koninklijke Stoomweverij te Nijverdal, N.V.” roept sollicitanten op voor de functie van

### personeelschef

Deze functionaris moet in staat zijn de Directie in alle personeelsaangelegenheden ten aanzien van een groot personeel te vervangen.

Vereist wordt: representatieve verschijning, ruime algemene ontwikkeling, goede stijl, economische en sociale kennis en belangstelling, enige administratieve ervaring om leiding te kunnen geven aan de afd. personeelsadministratie.

Leeftijd circa 35 jaar.

Sollicitatiebrieven in handschrift, voorzien van recente foto te zenden onder motto „Personeelschef” aan het Twentsch Instituut voor Bedrijfspsychologie, Grundellaan 18, Hengelo (O.).

De Afdeling Nijverheid van het Departement van Economische Zaken te Batavia roept op voor spoedige indiensttreding aldaar op zgn. kort-verband overeenkomst

### jonge economen en juristen

In leidinggevende functies zullen zij als wetenschappelijke werkers in het bijzonder worden belast met het zich inwerken in en de behandeling van federale nijverheidsaangelegenheden (o.a. industriële planning, ordeningswetgeving en uitvoering). Pasissalaris 275—825, vermeerderd met 50—75 pCt. toelagen, afhankelijk van grootte gezin, plus 25 pCt. kort-verband uitkering na afloop 3-jarig contract.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en praktijkervaring te richten aan: Hoofd Aanneming, Kamer 142, Ministerie Overzeese Gebiedsdelen, Den Haag.

Het Nederlands Instituut voor Efficiency vraagt voor zijn Bureau een

### directeur

Gegadigden behoren te beschikken over kennis van wetenschappelijke bedrijfsorganisatie en bij voorkeur in het bezit te zijn van een graad van universiteit of hogeschool. Salaris nader overeen te komen. Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen aan: Secretaris van het N.I.V.E.-Bestuur, Willem Witsenplein 6, 's-Gravenhage.



## LEVER BROTHERS & UNILEVER N.V.

te Rotterdam, vraagt

### EEN JONG ACCOUNTANT

Lid N.I.V.A. of V.A.G.A., met ervaring in en grote belangstelling voor de administratieve en bedrijfs-economische arbeid in Industriële Bedrijven. Goede vooruitzichten en salariëring

Sollicitaties met uitvoerige gegevens over opleiding en praktijk, uitsluitend schriftelijk te richten onder No. 47 aan de Centrale Personeelafdeling, Museumpark 1, Rotterdam

## Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).  
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408  
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.  
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.  
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).  
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26\* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

### ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).